

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

“SƏS” qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

İlham Əliyev

SƏS

Qəzet 1991-ci il yanvarın 11-dən çıxır

№ 054 (5774) 28 mart 2019-cu il. “Əlincə” Azərbaycan Xeyriyyə Cəmiyyətinin orqanı. Qiyməti 40 qəpik

İnqilabi qərarlar - uğurlu nəticələr...

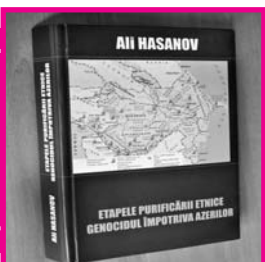
İlham Əliyev: “Mən dəfələrlə demişəm ki, bizim siyasətimizin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşı dayanır”

Səh 3

4

Əli Həsənovun əsərləri
Buxarestdə rumın
dilində nəşr edilib

6

DSX reisi Ermənistan ilə
dövlət sərhədindəki
döyüş məntəqələrinin
xidməti-döyüş
fəaliyyətini yoxlayıb

16

İtaliya millisində
qol vuran ən
yaşlı futbolçu

Prezident İlham Əliyev Bakı Metropoliteninin əsaslı şəkildə yenidən qurulan “Bakmil” stansiyasında yaradılan şəraitlə tanış olub

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 26-da Bakı Metropoliteninin əsaslı şəkildə yenidən qurulan “Bakmil” stansiyasında yaradılan şəraitlə tanış olub. AZƏRTAC xəbər verir ki, “Bakı Metropoliteni” Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Zaur Hüseynov görülmə işlər barədə dövlətimizin başçısına məlumat verdi.

Bildirildi ki, burada 2017-ci ilin avqustundan mərhələli şəkildə yenidənqurma işlərinə başlanılıb. Bura 1970-ci ildə açılıb və 9 il “Nərimanov” elektrik deposunun platforması olub. 1979-cu ildən isə stansiya kimi fəaliyyətə başlayıb. Müasir səviyyədə yenidən qurulan stansiyanın əsas memarlıq görkəmi saxlanılaraq infrastruktur və fasadı tamamilə yenilənib. Giriş-çıxışı birbaşa ikinci mərtəbədən olan “Bakmil” Bakı Metropoliteninin yeganə yerüstü stansiyasıdır. Yenidənqurma zamanı stansiyanın fəaliyyətini dayandırmamaq məqsədilə təmir-bərpa prosesi mərhələlərlə aparılıb. Yalnız ötən ilin avqustundan işlərin son mərhələsində sərnişinlərin stansiyadan istifadəsinə günün müəyyən saatlarında məhdudiyyətlər qoyulub. Stansiyada monolit dəmir-beton konstruksiyalı sərnişin platforması inşa edilib ki, bu da əvvəlkindən daha etibarlı, davamlı və uzunömürlüdür. Stansiyanın təmirdən sonra ən mühüm yeniliyi sərnişinləri birbaşa ikinci mərtəbədə - platforma səviyyəsində qəbul etməsidir ki, bunun sayəsində də birinci mərtəbə yalnız xidməti sahəyə çevrilib.

Bundan başqa, əhəmiyyətli yeniliklərdən

Rəsmi xronika

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev İran İslam Respublikasının Prezidenti Həsən Ruhaniyə başsağlığı verib. Başsağlığında deyilir: “Hörmətli cənab Prezident, Ölkənizdə baş vermiş təbii fəlakət nəticəsində insan tələfatı və dağıntılar barədə xəbər mənə olduqca kədərli idi. Bu faciə ilə əlaqədar Sizə, həlak olanların ailələrinə və yaxınlarına, bütün İran xalqına öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından dərin hüznə başsağlığı verir, yaralananlara və xəsarət alanlara şəfa diləyirəm. Allah rəhmət eləsin!”

* * *

Prezident İlham Əliyev Lənkəran rayonunun Hirkan-Mamusta-Siyavar avtomobil yolunun tikintisi ilə bağlı tədbirlər haqqında Sərəncam imzalayıb.

* * *

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan Respublikası Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin hərbi qulluqçularının təltif edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb.

* * *

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Orxan Sultanova general-leytenant ali hərbi rütbəsinin verilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb. Sərəncamda deyilir ki, Azərbaycan Respublikası Xarici Kəşfiyyat Xidmətinin rəisi Orxan Sədyar oğlu Sultanova general-leytenant ali hərbi rütbəsi verilsin.

* * *

Prezident İlham Əliyev Təhə Cəfərovaya “Əməkdar müəllim” fəxri adının verilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb.

* * *

Prezident İlham Əliyev Azər Mustafazadənin 2-ci dərəcəli “Əmək” ordeni ilə təltif edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb. Sərəncamda əsasən, Azərbaycan Respublikasında nəşriyyat işi və jurnalistika sahəsində uzunmüddətli səmərəli fəaliyyətinə görə Azər Abdulla oğlu Mustafazadə 2-ci dərəcəli “Əmək” ordeni ilə təltif edilsin.

biri də açıq hava şəraitində yerləşən stansiya yolunun çətilə örtülməsidir. Platforma boyunca bütün yol sahəsini əhatə edən çətilər sərnişinləri və qatarları yağışdan qorumaqla yanaşı, burada gecə vaxtlarında qatar saxlanılmasına da imkan yaradır. Stansiyada bütün kommunikasiya xətləri təzələnilib, yanğın

təhlükəsizliyi ilə bağlı ən son texnologiyalara uyğun yeniliklər tətbiq edilib. Gözləmə zalında yeni asma tavan, müasir işıqlandırma və informasiya-məlumat sistemləri, tur-niketlər quraşdırılıb.

Stansiyanın ətrafında abadlıq işləri aparılıb, yaşıllıqlar salınıb.

İnqilabi qərarlar - uğurlu nəticələr...

İlham Əliyev: “Mən dəfələrlə demişəm ki, bizim siyasətimizin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşı dayanır”

İnsana qayğı, onun maddi və mənəvi tələbatlarının ödənilməsi üçün zəruri şəraitin yaradılması Prezident İlham Əliyevin apardığı siyasətin mühüm prinsiplərindəndir. Məhz bu baxımdan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə uğurlu sosial-iqtisadi siyasətin həyata keçirilməsi, ilk növbədə, belə qənaətdə gəlməyə kifayət qədər zəmin yaradır ki, bu siyasətin əsas məqsədi Azərbaycanda sosialyönlü dövlət quruculuğunu təmin etməkdir. Prezident İlham Əliyev bütün çıxışlarında bu barədə bildirib ki, Azərbaycanda aparılan siyasətin prioritetlərindən biri onun sosial xarakter daşmasıdır. Ən əsası isə, yürüdü-lən siyasətin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşının sosial vəziyyətinin və rifah halının yaxşılaşdırılması və hüquqlarının təmin edilməsi dayanır. Xüsusilə, dövlət başçısının vətəndaşlarımızın sosial rifahının yüksəldilməsinə, ölkəmizin daha da inkişaf etdirilməsinə xidmət edən sərəncamları, fərmanları və qərarları reallaşdırılan böyük sosial islahatlar paketinin tərkib hissəsidir.

12 min 200-dən çox şəhid ailəsinə dövlət tərəfindən 11 min manat ödənişin edilməsi, şəhid ailələrinin müavinətlərinin 242 manatdan 300 manata artırılması, Əfqanıstanda həlak olanların ailələrinə verilən müavinətin 220 manatdan 300 manata qaldırılması, minimum əməkhaqqının 38 faiz artırılması, 130 manatdan 180 manata çatdırılması, həmçinin, minimum pensiyaların məbləğinin də təxminən 38 faiz - 116 manatdan 160 manata qədər artırılması, eləcə də, təqribən 100 minə yaxın tələbənin təqaüdünün qaldırılması Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi siyasətin mərkəzində insan amilinin olduğunu bir daha sübut etmiş olur.

Prezidentin siyasətdə uğur modeli: xalq-dövlət birliyi

Ümumiyyətlə, ölkə Prezidenti İlham Əliyev hakimiyyətdə olduğu son 15 il müddətində, daima xalqla birbaşa təmasda olub. İstər xarici siyasətlə bağlı fəaliyyətdə, istərsə də daxili idarəetmədə Prezident İlham Əliyev sadəcə vətəndaşlara söykənir: “Mən bütün azərbaycanlıların prezidentiyəm” şüarını gerçəyə çevirir. Prezident İlham Əliyev uğurlu gedişləri ilə Qərb dairələrinin də diqqətini çəkir. Adı “siyasi məhbus” kimi hallananları əfv edir, sosial narazılığa səbəb olan

qərarların ləğvini reallaşdırır və sadəcə vətəndaşların istəklərini əsas götürərək, ictimai

rəyi nəzərə aldığını nümayiş etdirir. Nə bəzi beynəlxalq dairələrin təzyiqi, nə də ki, “söyüş müxalifəti”nin təhqirləri Ona mane ola bilmir. Müxalifətin sözdə bəyan etdiyini dövlət başçısı İlham Əliyev əməldə həyata keçirir.

Ən önəmli məsələlərdən biri də ölkədəki qazlaşdırmanın son 7 ildə 51 faiz səviyyəsindən 93 faizə qalxmasıdır ki, bu ilin sonunadək bu göstəricinin 95 faizə yüksəldilməsi planlaşdırılır. Bu dövrdə, hətta sovetlər dövründə qaz verilməyən yaşayış məntəqələri qazlaşdırılmışdır. MDB məkanında yeni yolların ən çox çəkilişinə görə də öndəyik. Son bir neçə ildə 11 min kilometrdən çox avtomobil yolu tikilmiş, təkçə magistral və şəhərlərarası yollar deyil, həmçinin, kəndlərarası yollar ən qabaqcıl standartlar səviyyəsində yenidən qurulmuşdur.

Azərbaycanın dünyanı heyran edəcək sosial hədəfi: 2025-ci ilədək ölkədəki evsizlərin sayını minimuma endirmək

Bu illər ərzində maaşlar, pensiyalar və digər sosial ödənişlərlə yanaşı, ölkədə sosial evlərin inşası ilə bağlı böyük layihənin icrasına başlanması dünyanı heyran edəcək sosial hədəfidir. Məhz bu məqsədlə Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyi yaradılıb. Bakının köhnə, istifadə müddəti bitmiş binalarının yerində müasir mənzillərin inşası ilə bağlı yeni təşəbbüsə start verilməsi, eyni zamanda, sosial siyasətin ən önəmli istiqaməti olan müharibə iştirakçıların, şəhid ailələrinin, əlillərin, hərbiçilərin, alimlərin, KİV işçilərinin sosial təminatının yüksəldilməsi, mənzil-məişət problemlərinin həlli ilə bağlı çoxsaylı tədbirlər həyata keçirilməsi, bir daha təsdiq edir ki, Azərbaycan dövləti daim öz vətəndaşına qayğı ilə yanaşır, onun rifahının yüksəldilməsini, sosial problemlərinin həllini prioritet vəzifə kimi görür və bu istiqamətdə məqsədyönlü siyasət həyata keçirir.

Azərbaycan dövlətinin sosial inkişaf sahəsində əldə etdiyi uğurlu nəticələr deməyə əsas verir ki, Azərbaycan uğurlu inkişafdadır. Ən başlıcası isə, qazanan iqtisadi uğurlar sosial siyasətin genişlənməsinə yeni imkanlar yaradır. Çox qürurverici ənənədir ki, həyata keçirilən sosial siyasət tamamilə Azərbaycan vətəndaşının həyatını müsbət istiqamətdə dəyişdirməyə, insanların özlərini güvənli hiss etməyə sövq edir.

Qətiyyətlə bildirmək olar ki, Prezident İlham Əliyevin yeritdiyi kurs, nəinki böyük hərfilərlə qeyd ediləcək İSLAHAT-dır, hətta islahata inqilabi yanaşma nümunəsidir. Bu isə yüksək səriştə, dönməz siyasi iradə və mükəmməl idarəçilik qabiliyyəti tələb edən xüsusiyyətdir.

Bəli, ölkə başçısı üçün vətəndaş məmnunluğu son dərəcə vacibdir. Prezidentin belə yanaşma tərzini Onun siyasi Lider xarakterini vurğulamaqda, yeritdiyi kursun alternativsizliyini bir daha təsdiqləməkdədir.

RƏFİQƏ KAMALQIZI

28 mart 2019-cu il

“Luxus-Plus” portalı Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın Fransaya səfərindən yazıb

Fransanın <https://luxus-plus.com> portalında Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın bu ölkəyə səfəri ilə bağlı “Fransa-Azərbaycan: uzun tarixi, iqtisadi əməkdaşlıq” adlı məqalə dərc olunub. AZƏRTAC xəbər verir ki, məqalədə Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın Fransaya səfəri çərçivəsində iki ölkə arasında tərəfdaşlıq məsələlərinin müzakirə olunmasından yazılıb. Ölkəmizin iqtisadi və digər sahələrdə böyük potensiala malik olduğu vurğulanıb.

“Qafqazın güclü iqtisadi ölkəsi olan Azərbaycanla siyasi, iqtisadi və mədəniyyət münasibətlərindən necə yan keçmək olar? Fransa yaxşı anlayır ki, dünyanın stabil və regional aparıcı ölkələrinə ehtiyacı var. Buna görə də bu gün güclü iqtisadi inkişafı olan ölkələrlə ikitərəfli münasibətləri təşviq etmək zəruridir”, - deyə jurnalist Elen Kuqo diqqətə çatdırıb. Məqalədə qeyd edilir ki, əlverişli coğrafi mövqeyinə görə Azərbaycan əsas regional mərkəzdir və əsas marağı möhkəm iqtisadiyyata malik olmaqdır.

“Azərbaycan inkişafda olan güclü ölkədir”, - deyə ölkəmizi təqdim edən jurnalist son 20 ildə ölkəmizin yalnız karbohidrogen ehtiyatlarına güvənməyərək iqtisadiyyatın bütün sektorlarını şaxələndirdiyini diqqətə çatdırıb. Ölkəmizin kənd təsərrüfatının inkişafından söz açılaraq bir çox yerli məhsulların ABŞ-dan tutmuş Yeni Zelandiyaya qədər dünyanın müxtəlif ölkələrinə ixrac edildiyi vurğulanıb. Azərbaycan şərablarının məşhur olmasından yazılıb.

Eyni zamanda, ölkəmizin ağır sənaye, logistika, ticarət, maliyyə xidmətləri, informasiya texnologiyaları kimi sahələrin inkişafından danışılıb. Azərbaycanın dünya iqtisadi rəqabətlik baxımından 37-ci yerdə qərarlaşdığı qeyd edilib. Ölkəmizin strateji

Mehriban Aliyeva, la vice-présidente de l'Azerbaïdjan s'est rendue en France à la mi-mars pour discuter des partenariats Franco-Azerbaïdjanais. L'occasion de revenir sur un pays au fort potentiel économique, notamment dans le luxe, avec qui la France entretient des relations historiques.

par Hélène Cougot

photo: Mehriban Aliyeva, Vice Présidente d'Azerbaïdjan avec Edouard Philippe, Premier Ministre français

Comment en effet pourrait-on se passer de relations économiques, politiques et culturelles, avec l'un des nouveaux dragons de la région du Caucase, l'Azerbaïdjan ? L'hexagone l'a bien compris : le monde a besoin de pays stables, et de moteurs régionaux. Il est donc nécessaire de favoriser les échanges bilatéraux avec des pays en forte croissance, partis de rien il y a encore trente ans.

La situation géographique de l'Azerbaïdjan, en fait un pivot régional fondamental : coincé entre l'Arménie, l'Iran, la Turquie, la Géorgie et la Russie, Bakou a tout intérêt à avoir une économie solide.

geosiyasi məkanda yerləşdiyi, işsizliyin həcmnin aşağı olduğu, bütün nəqliyyat növləri üzrə infrastrukturun genişləndirildiyi vurğulanıb. Böyük İpək Yolunun Bakı üçün keçmiş deyil, gələcək olduğu bildirilib.

Məqalədə Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın Fransa səfərindən və bu ölkənin rəsmi şəxsləri ilə görüşlərindən bəhs olunub. Qeyd edilib ki, görüşlərdə iki ölkə arasında iqtisadi əlaqələrin inkişafı məsələləri müzakirə edilib.

Azərbaycanın Birinci vitse-prezidentinin səfər çərçivəsində görüşdüyü fransız müəsisələrinin nümayəndələri görüşlərin məhsuldar olduğunu, iqtisadi əməkdaşlıq üçün böyük perspektivlərin mövcudluğunu xüsusi qeyd ediblər. Qafqaz regionunda Azərbaycanın Fransanın birinci iqtisadi tərəfdaşı olduğu vurğulanıb. Qeyd edək ki, iqtisadiyyat üzrə ixtisaslaşmış “Luxus-Plus” portalının eyni adlı jurnalı da dərc olunur.

Əli Həsənovun əsərləri Buxarestdə rumın dilində nəşr edilib

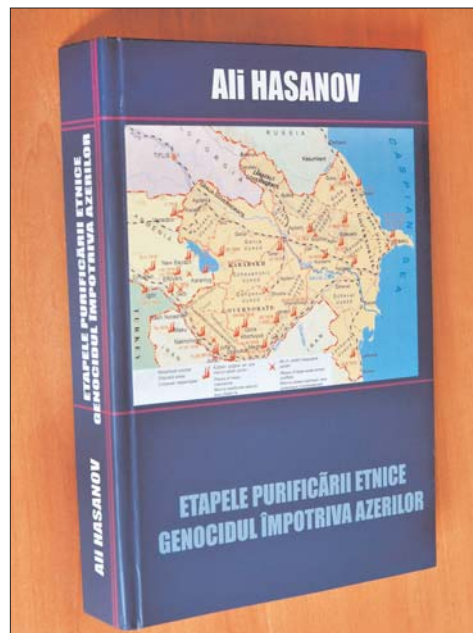
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ictimai-siyasi məsələlər üzrə köməkçisi, professor Əli Həsənovun “Azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə və soyqırımı siyasətinin mərhələləri” və “Xocalı soyqırımı: səbəbləri, nəticələri və beynəlxalq aləmdə tanınması” adlı əsərləri Buxarestdə rumın dilində çap olunub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, artıq on üçüncü ildə nəşr edilmiş əsərdə son iki əsrdə erməni millətçiləri tərəfindən azərbaycanlılara qarşı məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilən etnik təmizləmə, soyqırımı və təcavüzkarlıq siyasəti təhlil olunur. Kitabın rumın dilinə tərcüməsinə məsul Vaqif Həsənovdur.

Mənbələrə əsasən kitabda təsdiq edilir ki, təkcə XX əsrdə azərbaycanlılar 4 dəfə - 1905-1906-cı, 1918-1920-ci, 1948-1953-cü və 1988-1993-cü illərdə erməni millətçiləri tərəfindən törədilən soyqırımı və etnik təmizləmələrə məruz qalıb. Kitabda göstərilir ki, XIX əsrin sonunda - 1885-ci ildə Marseldə “Armenakan”, 1887-ci ildə Cenevrədə “Hnçaq”, 1890-cı ildə isə Tiflisdə “Daşnak-sütyun” partiyalarını yaratdıqdan sonra, erməni millətçilərinin “böyük Ermənistan” yaratmaq iddiaları yeni mərhələyə qədəm qoyub və öz məqsədlərinə çatmaq üçün xarici himayədarların köməyi ilə müxtəlif vaxtlarda türk-müsəlman əhalisinə qarşı dəhşətli terror və soyqırımı həyata keçirməklə etnik təmizləmə siyasəti aparıblar.

Ümumiyyətlə, Azərbaycan xalqı son 200 il ərzində erməni millətçilərinin davamlı olaraq etnik təmizləmə, soyqırımı və təcavüzkar siyasətinə məruz qalaraq öz tarixi torpaqlarından didərgin salınıb, qaçqın və məcburi köçkünə çevriləblər. Monoqrafiyada 1918-1920-ci illərdə ermənilər tərəfindən törədilmiş soyqırımlarının Bakı, Quba, Şamaxı ilə yanaşı, Şuşada, İrəvan quberniyası ərazisində, Zəngəzurda, Naxçıvanda, Şərurda, Ordubadda, Qarsda və başqa bölgələrdə davam etdirilməsi nəticəsində on minlərlə azərbaycanlının qətlə yetirilməsi elmi mənbələrə əsasən tədqiq edilir.

Kitabda xarici dillərdə Azərbaycan tarixinin ayrı-ayrı dövrlərinə dair sənədlər və xəritələr, Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınması ilə bağlı BMT Təhlükəsizlik Şurasının qəbul et-

diyi qətnamələr, Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Azərbaycanın işğal olunmuş əraziləri haqqında məlumatlar və fotolar da yer alıb.

Bununla yanaşı, əsərdə XX əsrin sonunda Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları və təcavüzkarlığı, o cümlədən 1988-1993-cü illərdə azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə və soyqırımı siyasəti elmi mənbələr əsasında araşdırılır. Müəllif göstərir ki, bütün dövrlərdə olduğu kimi, ermənilərin həyata keçirdiyi bu işğalçılıq siyasəti də kütləvi qırğınlarla müşayiət olunub. Belə ki, bu illərdə Ermənistan Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzün miqyasını daha da genişləndirib, Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsinin hüduqlarından kənara çıxaraq daha 7 rayonu (Laçın, Kəlbəcər, Ağdam, Cəbrayıl, Füzuli, Qubadlı, Zəngilan) işğal edib. Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində 20 min nəfərdən çox azərbaycanlı öldürülüb, 50 min nəfər isə müxtəlif dərəcəli xəsarət alaraq əlil olub, torpaqlarımızın 20 faizi işğala məruz qalıb, bir milyona yaxın azərbaycanlı öz doğma yurdlarından didərgin salınaraq qaçqın və məcburi köçkünə çevrilib.

Xüsusilə əsərdə XX əsrin sonlarında ermənilərin Xocalıda törətdikləri soyqırımı aktı bütün insanlığa və bəşəriyyətə qarşı yönəlmiş ən ağır cinayətlərdən biri kimi səciyyələndirilir. Əsərdə 1992-ci il fevralın 26-da Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Xocalı şəhərinin işğalı zamanı dinc azərbaycanlı əhaliyə qarşı törədilən vəhşiliklər xarici mənbələrə əsasən geniş təhlil edilir. Həmçinin Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində bu strateji əhəmiyyətli ərazinin tarixinə nəzər salınıb, Xocalı şəhərinin əhəmiyyətini artıran səbəblər göstərilir.

Xocalı soyqırımı ermənilərin azərbaycanlılara qarşı məqsədyönlü şəkildə həyata keçirdikləri ən ağır cinayət kimi araşdırılan kitabda Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə həqiqətlərin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması, Xocalı soyqırımına siyasi-hüquqi qiymətin verilməsi istiqamətində görülən işlər, xüsusilə, Xocalı faciəsinin beynəlxalq aləmdə soyqırımı aktı kimi tanınması məsələləri geniş tədqiq olunur. Həmçinin, kitabda Xocalı soyqırımının tanınması ilə bağlı indiyə kimi qəbul edilən sənədlər də öz əksini tapmışdır.

Əsərdə müəllif diqqətə çatdırır ki, Xocalı soyqırımı dünya tarixində heç vaxt unudulmayan Xatın, Xirosima, Naqasaki, Sonqmi, Ruanda, Srebrenitsa və Holokost kimi dəhşətli soyqırımlardan heç də geri qalmır və adicəkilən hadisələr dinc əhalinin soyqırımı olaraq bütün dünyada geniş əks-səda doğurub. Kitab Ermənistanın etnik təmizləmə, soyqırımı və işğalçılıq siyasətinin dünya ictimaiyyətinə daha geniş miqyasda çatdırılması və ifşa olunması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Akademik Akif Əlizadə: “Azərbaycan elmi inkişaf yollarındadır”

Prezident İlham Əliyevin 2018-ci il 9 aprel tarixli Sərəncamı ilə martın 27-si Azərbaycanda “Elm günü” kimi qeyd olunur. Bu tarix ölkə üçün əlamətdar bir vaxta - AMEA-nın təsis olunduğu günə təsadüf etdiyi üçün xüsusi əhəmiyyət daşıyır. AZƏRTAC xəbər verir ki, bunu AMEA-nın prezidenti, akademik Akif Əlizadə jurnalistlərə müsahibəsində deyib.

A.Əlizadə qeyd edib ki, bu illər ərzində bütün elmi istiqamətlər üzrə böyük nailiyyətlərə imza atılıb, uğurlu elmi nəticələr əldə olunub. Azərbaycanda elm məktəbləri yaradılıb. AMEA-nın ilk prezidenti Mirəsədulla Mirqasımovdan başlayaraq akademiyanın digər prezidentləri də Azərbaycan elminin inkişafına dəstək veriblər. Müstəqillik dövründə Azərbaycanda, həmçinin yüksəkixtisaslı elmi kadrların hazırlanması sahəsində mühüm nailiyyətlər qazanılıb. Prezident İlham Əliyevin elmin inkişaf istiqamətində müvafiq sərəncamlar imzaladığını qeyd edən A.Əlizadə bildirib ki, dövlət başçısı AMEA-nın 70 illik yığıncağındakı nitqində Azərbaycan elminin gələcək inkişafının təməlini, yollarını, istiqamətlərini müəyyən edib. Azərbaycan elminin inkişafına dövlət səviyyəsində qayğı göstərilir. Bu gün Azərbaycan elmi inkişaf yollarındadır.

İsveçrəli turist: Şəki xanlarının sarayı Azərbaycanın necə zəngin mədəniyyətə malik olduğunu bir daha təsdiqləyir

Yolanda Kern ailəsi ilə birlikdə Azərbaycana İsveçrənin Bazel şəhərindən gəlib. İsveçrəli qonaqlar Şəkidən əvvəl paytaxt Bakının görməli yerlərini gəzib, İçərişəhərdə olub, Qobustana səfər ediblər. Şəkiyə səfərlə bağlı təəssüratlarını AZƏRTAC-ın bölgə müxbiri ilə bölüşən qonaq deyib ki, bu qədim diyarın havası, iqlimi, təbiət gözəllikləri, tarixi məkanları onların çox xoşuna gəlib. Xüsusilə Şəki xanlarının sarayı onları valeh edib. “Bu saray Azərbaycanın necə zəngin mədəniyyətə malik olduğunu bir daha təsdiq edir”, - deyə qonaq bildirib. Azərbaycanı Novruz bayramı günlərində səfər etməyin heç də təsadüfi olmadığını vurğulayan Yolanda Kern deyib: “Ailə üzvlərimizdən biri Bakıda, ADA Universitetində təhsil alır. Həmişə deyir ki, Azərbaycanda Novruz bayramı çox yüksək səviyyədə keçirilir. Biz də böyük məmnuniyyətlə, bayram günlərində ölkənizə səfər etdik. İlk dəfədir ki, Azərbaycandayıq. İstəyirik ki, adət-ənənələrinizlə daha yaxından tanış olaq. Ölkənizdən zəngin təəssüratlarla ayrılacağıq”.

Azərbaycan-Fransa münasibətləri yeni müstəvidə

Azərbaycanın Birinci vitse-prezidentinin Fransaya səfəri ikitərəfli əməkdaşlığın inkişafına mühüm töhfələr verəcək

Bu gün Azərbaycan dünya ölkələri ilə münasibətləri dostluq, qarşılıqlı hörmət əsasında qurub və bu əlaqələr bir çox sahələri əhatə edir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən dünyanın bir çox ölkələri ilə yanaşı, Azərbaycan Fransa əlaqələri də daimi diqqətdə saxlanılıb. Azərbaycan-Fransa arasında mülki müdafiə, aeronavtika, elmi əməkdaşlıq, turizm, qadın və uşaqların cəmiyyətdə yeri məsələləri haqqında sazişlər imzalanıb. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin ötən ilin iyulunda bu ölkəyə səfəri və səfər çərçivəsində Fransa prezidenti Emanuel Makronla görüşü ikitərəfli əlaqələrin inkişafında mühüm rol oynadı.

Bu günlərdə isə Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti xanım Mehriban Əliyevanın Fransa Respublikasına səfəri mövcud əlaqələrin və münasibətlərin daha bir təzahürüdür. Bu səfər Azərbaycanla Fransa arasında ikitərəfli münasibətlərin yüksək səviyyədə olduğunu bir daha təsdiqləmiş oldu. Səfər çərçivəsində Mehriban xanım Əliyeva, bu ölkənin Baş naziri Eduard Filip ilə görüşü zamanı, ölkəmiz arasında əlaqələrin inkişafından məmnunluğunu bildirərək, bu səfərin ikitərəfli əməkdaşlığın inkişafına mühüm töhfə verəcəyinə əminliyini ifadə edib. İqtisadi sahədə əməkdaşlıq üçün böyük potensialın olduğunu deyən Mehriban xanım Əliyeva Azərbaycanda 59 fransız şirkətinin fəaliyyət göstərdiyini diqqətə çatdırıb və fransız şirkətlərini ölkəmizdə daha fəal olmağa çağırıb.

ÖLKƏLƏR ARASINDA YENİ LAYİHƏLƏR HƏYATLA KEÇİRİLƏCƏK

Görüşdən sonra Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın və Baş nazir Eduard Filipin iştirakı ilə Azərbaycan-Fransa sənədlərinin - Azərbaycan Respublikası ilə Fransa İnkişaf Agentliyi arasında "Dəmir yolu sektorunun inkişafı proqramı çərçivəsində "Şimal-Cənub Nəqliyyat Dəhlizi"nin Sumqayıt-Yalama dəmir yolu xəttinin yenidən qurulmasına dair Konvensiya"nın, "Azərbaycan Mərkəzi Bankı ilə "Rotchild & Cie" Bankı arasında Strateji Əməkdaşlıq Sazişi"nin, "Əməliyyat Nəzarəti Mərkəzinin yaradılmasına dair araşdırma müqaviləsi"ni və digər sənədlərin imza-

lanması mövcud əlaqələrin daha da inkişafına öz töhfəsini verəcəkdir.

Mehriban xanım Əliyeva ölkəmiz arasında siyasi dialoqun yüksək səviyyədə olduğunu, ancaq mövcud iqtisadi əməkdaşlığın real potensiala cavab vermədiyini vurğulayıb. Bildirib ki, tezliklə konkret layihələrin həyata keçirilməsinə başlanılmalıdır. Azərbaycandakı iqtisadi inkişaf proseslərindən danışan Mehriban Əliyeva ölkəmizin Dünya Bankının "Doing Business" hesabatında 32 pillə irəliləyərək, 25-ci yerdə qərarlaşdığını və 10 ən islahatçı ölkə sırasında olduğunu diqqətə çatdırıb.

Azərbaycanla Fransa arasında əlaqələrinin inkişafından danışarkən, humanitar sahədə olan əməkdaşlığı da vurğulamalıyıq. Bu əlaqələrin tarixi kökü olsa da, bu gün yeni müstəvidə inkişafdadır. Mehriban Əliyeva çıxışlarının birində, qeyd etdiyi kimi, tarix boyu dilindən-dinindən asılı olmayaraq, insanları və xalqları birləşdirən humanitar sahəyə biz diqqətlə yanaşıırıq: "Mən çox şadam ki, son illər Fransa ilə Azərbaycan arasında humanitar əlaqələr yeni səviyyəyə yüksəlmişdir". Azərbaycan dövləti Luvr Muzeyinin İslam İncəsənəti

Departamentinin bərpasında iştirak edib, Heydər Əliyev Fondunun səyləri ilə Strasburqun Kafedral kilsəsi, Fransanın digər rayonlarında tarixi və memarlıq abidələri bərpa olunub. Fransa incəsənəti ölkəmizdə hər zaman yüksək dəyərləndirilib və fransız dilinə, ədəbiyyatına və musiqisinə olan rəğbət bütün dövrlərdə hiss olunubdur. Keçmişə nəzər salsaq, Fransa-Azərbaycan mədəni tellərini sadalamaq da mümkündür. Bu sırada hələ XIX əsrdə məşhur yazıçı Aleksandr Dümanın ölkəmizə səfəri və səfər zamanı xan qızı Xurşidbanu Natəvan ilə görüşü, dahi Üzeyir bəyin 1995-ci ildə Parisin "Femina" Teatrında fransız dilində tamaşaya qoyulmuş "Arşın mal alan" operettası, Fransada vaxtilə nəşr olunan "Qafqaz" jurnalının redaktoru Ceyhun Hacıbəyli və Fransa ədəbiyyatına "Banin" imzası ilə daxil olan və ilk fransızdilli yazığımız Ümbülbanu Əsədullayevanı xatırlamaq olar. Bütün bu şəxsiyyətlər Azərbaycan-Fransa mədəni əlaqələrinə silinməz töhfələr veriblər. Müasir dövrdə müstəqil Azərbaycan, digər sahələrdə olduğu kimi, mədəniyyət sahəsində də Fransa dövləti ilə əlaqələrini möhkəmləndirir və çox yüksək dəyərləndirir. Fransanın paytaxtında və regionlarında Azərbaycanın mədəniyyət günləri təşkil olunur, müxtəlif sərgilər, festivallar, konsertlər keçirilir.

ÖLKƏLƏR ARASINDA DOSTLUQ ƏLAQƏLƏRİ QARŞILIQLI HÖRMƏT VƏ MARAĞA ƏSASLANIR

Görüş çərçivəsində Mehriban Əliyeva humanitar, mədəniyyət və elm sahələrində əməkdaşlıqdan danışarkən, Mehriban xanım Əliyeva bildirib ki, Azərbaycanda fransız dilinə və ədəbiyyatına böyük maraq var, ölkəmizin 300-dən çox məktəbində fransız dili tədris olunur. Bundan əlavə, Azərbaycan Dillər Universitetində Fransız Dili

və Ədəbiyyatı Mərkəzi, Bakı Slavyan Universitetində Fransız Dili Mərkəzi, Bakı Fransız Liseyi və Fransız-Azərbaycan Universiteti uğurla fəaliyyət göstərir. Bu gün Fransanın ali məktəblərində yüzlərlə azərbaycanlı tələbə təhsil alır, bir çox Fransa universitetlərində Azərbaycan dili və tarixi tədris olunur. Azərbaycanın paytaxtı Bakıda Fransız Liseyi fəaliyyət göstərir. Bakıda Fransız-Azərbaycan Universitetinin yeni tədris binasının açılışı bu əlaqələrin daha da inkişafına töhfələr verir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, əgər ilkin olaraq, Azərbaycanda Fransız Liseyi açılmışdırsa, indi isə, artıq universitet də fəaliyyət göstərir. Qeyd edək ki, bu ali təhsil ocağı 2014-cü ilin sentyabrında keçirilən ikitərəfli görüşdə Azərbaycan və Fransa prezidentlərinin təşəbbüsü ilə yaranıb. Bu, ölkələr arasında əlaqələrin möhkəmlənməsi və genişləndirilməsində daha bir addım oldu.

Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə Fransanın paytaxtında və digər iyirmi şəhərində Qafqazın mirvarisi olan Azərbaycanın mədəniyyətini təmsil edən sərgilər, konsertlər və digər tədbirlər keçirilib. Parisdə dahi Azərbaycan şairləri Nizami Gəncəvi və Məhsəti Gəncəvinin həyat və yaradıcılığına həsr olunmuş elmi konfranslar keçirilib. Miluz şəhərinin Yuxarı Alzas Universitetinin filologiya fakültəsinin konfrans zalı Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə tamamilə yənindən qurulub və zala Məhsəti Gəncəvinin adı verilib.

Görülən işlər xalqlar və ölkələr arasında dostluq əlaqələrini genişləndirib. Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın uğurlu Fransa-Paris səfəri, keçirilən görüşlər milli maraqlara xidmət edən siyasətdən qaynaqlanır. Bu münasibətlər qarşılıqlı hörmət və marağa əsaslanır.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

28 mart 2019-cu il

DSX rəisi Ermənistan ilə dövlət sərhədindəki döyüş məntəqələrinin xidməti-döyüş fəaliyyətini yoxlayıb

Dövlət Sərhəd Xidmətinin (DSX) rəisi, genemral-polkovnik Elçin Quliyev Sərhəd Qoşunlarının "Qazax" sərhəd dəstəsinin Ermənistanla dövlət sərhədində yerləşən sərhəd döyüş məntəqələrinin xidməti-döyüş fəaliyyətini yoxlayıb. DSX-nin mətbuat mərkəzindən AZƏRTAC-a bildiriblər ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərin icra vəziyyəti, "Qazax" sərhəd dəstəsinin xidməti ərazisindəki əməliyyat şəraiti, ərazi müdafiəsinin və sərhəd mühafizəsinin gücləndirilməsi məqsədilə görülməli işlər haqqında məruzələr dinlənilib.

Düşmənin mümkün təxribatlarının qarşı-

sının alınması məqsədilə sərhəd döyüş sənərlərində müdafiə mövqelərinin möhkəmləndirilməsi, müqabil ərazidə aparılan işlərə adekvat olaraq ərazidə mühəndis-istehkam tədbirlərinin gücləndirilməsi üzrə tapşırıqlar verilib.

Qazax və Ağstafa rayonlarında ərazi müdafiəsinin təkmilləşdirilməsi, müasir sərhəd mühafizə infrastrukturunun yaradılması, sərhəd komendantlıqlarında və sərhəd döyüş məntəqələrində yeni xidməti binaların və əsgər kazarmalarının inşa edilməsi, sərhəd döyüş məntəqələrinə yeni yolların salınması, sənaye işiğının və qaz xətlərinin çəkilməsi məqsədilə görülməli işlərə baxış keçirilib, bu fəaliyyətin daha da genişləndirilməsi və intensivliyinin yüksəldilməsi üzrə göstərişlər verilib.

Azərbaycan Ordusunun şəhid olan hərbi qulluqçusu dəfn edilib

Ermənistan silahlı qüvvələrinin bölmələrinin martın 26-da cəbhənin Füzuli rayonu istiqamətində mövqelərimizi atəşə tutması nəticəsində şəhid olan Azərbaycan Ordusunun hərbi qulluqçusu Əlləz Ələddin oğlu Əlləzov doğulub boya-başa çatdığı Qazax rayonunda dəfn edilib. AZƏRTAC-ın bölgə

müxbiri xəbər verir ki, dəfn mərasimində Qazax Rayon İcra Hakimiyyətinin, Müdafiə Nazirliyinin, Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin rəsmiləri, hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları, şəhidin ailə üzvləri, yaxınları, komandirləri və əsgər yoldaşları, həmçinin rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri iştirak ediblər. Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı şəhidin atasına təqdim edilib. Yayılm atəşindən sonra Əlləz Əlləzov Yuxarı Salahlı kənd qəbiristanlığında dəfn olunub.

The Washington Times: "Ermənistanda "məxməri inqilabın" hüdudlarından kənarda"

The Washington Times qəzetində Jewish News Syndicate nəşrinin keçmiş baş redaktoru Ceykob Kamarasın "Ermənistanda "məxməri inqilabın" hüdudlarından kənarda" sərlövhəli məqaləsi dərc olunub. Müəllif yeni baş nazir Nikol Paşinyanın

qeyri-ardıcıl siyasətini və Ermənistanın ağır siyasi və iqtisadi vəziyyətini təhlil edir. Məqalədə qeyd olunur ki, özünü islahatçı və demokrat adlandıran Nikol Paşinyanın Qarabağ müharibəsinin keçmiş militaristlərindən ibarət olan "köhnə qvardiyanı" kənarlaşdıraraq hakimiyyəti ələ keçirdiyi "məxməri inqilab" adlanan hadisənin ildönümü yaxınlaşır.

Müəllif xatırladır ki, Avropa ölkələri, həmçinin Ermənistanın ABŞ Konqresindəki qatı tərəfdarları Paşinyanı tərifləməyə başladılar. Kamaras əlavə edir ki, bununla belə, Ağ ev və Dövlət Departamenti milli təhlükəsizlik üzrə müşavir Con Boltonun bu yaxınlarda həyata keçirdiyi səfərdən sonra Ermənistan hökumətinin yeni rəhbərinə kifayət qədər skeptik yanaşırlar. Regiona səfər etmiş ABŞ Prezidentinin milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə müşaviri Con Boltonun mövqeyini təhlil edən müəllif yazır ki, müşavir Cənubi Qafqazı Birləşmiş Ştatlar üçün strateji cəhətdən əhəmiyyətli region, Azərbaycan və Gürcüstanı ABŞ-ın etibarlı müttəfiqləri hesab etməklə yanaşı, siyasi cəhətdən müstəqil dövlət olmayan Ermənistanın hələ də bu "layiqli kluba" daxil ola bilmədiyini qənaətləndirir.

Kamaras qeyd edir ki, cənab Boltonun sözlərinə görə, müvəffəqiyyətin açarı qondarma və qeyri-qanuni "dövlət" yaratmaq adı altında Ermənistanın Azərbaycan ərazilərinin 20 faizini işğal etməsi ilə nəticələnən Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həllidir. Bu münaqişənin nizama salınması Ermənistanı transformasiya edə bilər və baş nazir Nikol Paşinyanın da öz inqilabi çıxışlarında vəd etdiyi kimi, onun müstəqillik, müasirlik və tərəqqi yoluna qədəm qoymasına şərait yaradar.

Müəllifin yazdığına görə, ekspertlər hesab edirlər ki, Cənubi Qafqaz öz regional potensialından hər üç ölkənin tam iştirakı ilə istifadə edə bilər. Beləliklə, Ermənistan Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ regionunda müharibəyə son qoymalı, eyni zamanda, vassal dövlət olmaqdan qurtulmalı və tərəfdaşlığa səy göstərən davranış nümayiş etdirməlidir. Münaqişə Ermənistanın tarixində dərin iz buraxıb və bu ölkənin inkişafdan geri qalmasını, dərin yoxsulluğu, kəskin "beyin axını", ən əsası isə, onun digər dövlətlərdən əsaslı və köklü şəkildə asılılığını gücləndirib.

Kamaras əlavə edir ki, Ermənistan öz qonşularından nümunə götürə bilər. Neft və qazla zəngin olan Azərbaycan və təşəbbüskar Gürcüstan böyük iqtisadi inkişafdan bəhrələnilər: neft və qaz kəmərləri, limanlar, Şərq-Qərb dəmir yolu, peykler, turizm, təhsil, müasir səhiyyə, elm və incəsənət, habelə dünya ölkələri arasında layiqli yer bu nailiyyətlərdəndir. Lakin bir ildən sonra Paşinyanın erməni xalqına vəd etdiyi inkişafdan əsər-əlamət yoxdur. Bu ölkənin iqtisadiyyatı hələ də öz əlində deyil.

Ermənistanda etiraz aksiyaları səngimir

Ermənistanın Armavir vilayətinin sakinləri bir aya yaxındır keçirdikləri etiraz aksiyasını Yerevanda davam etdiriblər. AZƏRTAC erməni KİV-lərinə istinadla xəbər verir ki, narazı vətəndaşlar çıxış yolunu etirazların miqyasını genişləndirməkdə görüblər. Aksiya iştirakçıları uşaqlarını vaqonlara bağlayıb və bununla da dəmir yolunun fəaliyyətini iflic vəziyyətə salıblar. Sakinlər bildirirlər ki, onların yaşadıkları vilayətdə özbaşınalıq hökm sürür. Bu vilayətin cəhənnəmdən fərqi yoxdur. İşsizlik hökm sürür, kənd təsərrüfatı ilə məşğul olmaq üçün münbit torpaq yoxdur. Vilayətə aid kəndlərin icra nümayəndələri torpaqları mənimsəyiblər. Bundan başqa, əvvəllər fəaliyyət göstərən şüşə zavodu fəaliyyətini dayandırıb. Vilayətin sakinləri ağır sosial böhranla üz-üzə qaldıqlarını qeyd edirlər.

Azərbaycan dövlətinin siyasətinin əsasında xalqın rifahının yüksəlməsi dayanır

artıq müsbət nəticələrini göstər-məkdədir.

-Son vaxtlar sosial sahədə də mühüm addımlar atılmaqdadır. Bu fakt Azərbaycanı sosial dövlət kimi necə səciyyələndirir?

- Bu gün Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ölkədə sosial məsələlərin həllini, əhalinin rifahının yüksəlişini prioritet məsələ hesab edir və ölkəmizdə bu istiqamətdə ardıcıl tədbirlər keçirilir. Bilirsiniz

Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin sədr müavini, YAP Siyasi Şurasının üzvü Musa Quliyevin yap.org.az-a müsahibəsi

-Musa müəllim, məlum olduğu kimi ölkəmizdə davamlı olaraq islahatlar həyata keçirilir. Bu islahatların əhəmiyyəti nədən ibarətdir?

-Məlumdur ki, Azərbaycanın inkişaf modelinin ən səciyyəvi cəhətlərindən biri ölkədə genişməzmunlu islahatların həyata keçirilməsi ilə bağlıdır. Ulu Öndər Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi siyasi xətti bütün istiqamətlərdə uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyev son 15 ildə ölkəmizdə islahatlar kursunu daha da dərinləşdirib. 2003-cü ildən bəri Azərbaycanda Prezident İlham Əliyevin siyasi iradəsi əsasında ölkənin inkişafının ardıcılığıni təmin etmək, milli iqtisadiyyatın rəqabətqabiliyyətliyi gücləndirmək məqsədilə yeni nəsil iqtisadi islahatlar həyata keçirilir. Aparılan islahatlar indiki şəraitdə Azərbaycanın qarşısında yeni inkişaf perspektivləri açan fundamental faktorlar qismində çıxış edir.

Bilirsiniz ki, hazırda Azərbaycan dünyada dinamik inkişaf edən və yüksək rəqabət qabiliyyətinə malik iqtisadiyyata malikdir. Son 15 ildə həyata keçirilən müxtəlif təşviq tədbirləri, islahatlar və maliyyə təminatının gücləndirilməsi sayəsində milli iqtisadiyyatımız 3,3 dəfədən çox artıb ki, bu da dünya üzrə rekord göstəricidir. Əlamətdar haldır ki, son illərdə milli iqtisadiyyatımızda neftdən kənar sektorun xüsusi çəkisi getdikcə artır. Hazırda ölkəmizdə ÜDM istehsalında qeyri-neft sektorunun xüsusi çəkisi 70 faizi ötür.

Respublikamızda reallaşdırılan islahatların mühüm bir bloku institusional sferanı əhatə edir. 2019-cu ilin əvvəlindən ölkəmizdə struktur islahatları Prezident İlham Əliyevin siyasi iradəsi əsasında daha aktiv fəzaya daxil olub. Dövlət başçısı tərəfindən 14 yanvar 2019-cu il tarixində və ondan sonrakı günlərdə struktur islahatları istiqamətində mühüm qərarlar qəbul edilib. Reallaşdırılan struktur islahatlarının əsas məqsədi idarəetmədə çevikliyi və səmərəliliyi artırmaq, cəmiyyətdə formalaşan yeni çağırışlara və iqtisadiyyatda baş verən struktur dəyişikliklərinə adekvat uyğunlaşmanı təmin etməkdir. Bu islahatlar

ki, 2019-cu il həyatımıza sosial müdafiə və sosial rifah ili kimi daxil olub. 2019-cu ilin ilk iki ayında sosial sahədə atılan addımlar heç də təsadüfi, hər hansı impulsiv qərar deyil. Bu addımlar planlı, Azərbaycan dövlətinin sosial iqtisadi inkişafına uyğun, dövlət büdcəsinin imkanlarına, hazırlanan proqramlara uyğun olaraq həyata keçirilir. Son imzalanan sərəncamlar da bir və ya iki ayın işi deyil, onların üzərində aylardır ki, iş gedib.

Sərəncamlar imzalanmamışdan öncə onların maliyyə tutumluluğu, əhatə edəcək əhalinin sayı, inflasiyaya dayanıqlığı hesablanıb. Bütün bunlar sadə məsələlər deyil, uzun illər görülən, hesablanan işləri məntiqi nəticəsidir. Prezident İlham Əliyev də bəyan edib ki, 2019-cu il əhalinin sosial müdafiəsi sahəsində xüsusi bir il olacaq. Yəni 2017-ci il iqtisadiyyatımızın sabitləşməsi, 2018-ci il iqtisadi inkişaf, 2019-cu il isə sosial inkişaf və rifah ili kimi xalqımızın tarixinə düşəcək.

Azərbaycan Prezidentinin əhalinin sosial müdafiəsi istiqamətində atdığı addımlar, xalqın lideri kimi xalqın qayğısına qalmasının əyani nümunəsi və ifadəsidir. Son zamanlar həm sosial müavinətlərin, pensiyaların, təqaüdlərin, minimum əmək haqlarının və digər əhalinin rifahına təsir edən qərarların verilməsi də bu baxımdan böyük önəm kəsb edir. Bütün bunlar konkret olaraq dövlətin inkişafı, əhaliyə yönəlik siyasətin nümunəsidir.

Ölkə başçısı tərəfindən imzalanan sərəncamlar təxminən 3 milyona yaxın insanı əhatə edir. Bununla da, dövlət büdcəsinin üçdə birindən çoxu sosial xərclərə yönəlmis olur ki, bu da büdcəmizin sosial yönümlü olduğunun əlamətidir. Ölkə başçısının da söylədiyi kimi bu sərəncamlar davamlı olacaq. Minimum, orta aylıq əmək haqları, pensiyalar artacaq, yeni iş yerləri açılacaq, bütün bunlar əhalinin sosial rifah halının güclənməsinə, ölkəmizi sosial rifah dövlətinə gətirib çıxaracaq. Bu bir daha göstərir ki, Azərbaycan dövlətinin mahiyyəti sosial müdafiə, sosial rifah və vətəndaşa yönəlik siyasət istiqamətində qurulub. Beləliklə, Azərbaycan dövlətinin siyasətinin əsasında xalqın rifahının yüksəlməsi dayanır.

Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı soyqırımı siyasəti məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilib

Son iki əsrdə Qafqazda ermənilərin azərbaycanlılara qarşı məqsədyönlü şəkildə həyata keçirdiyi etnik təmizləmə və soyqırımı siyasəti nəticəsində xalqımız ağır məhrumiyyətlərə və məşəqqətlərə məruz qalmışdır. XIX əsrin əvvəllərindən başlayaraq, ermənilər tarixi Azərbaycan torpaqlarında kütləvi şəkildə məskunlaşdırılmağa başlamış, azərbaycanlılar öz qədim torpaqlarından, ata-baba yurdlarından qovulmuş, yurd-yuvaları dağıdılmışdır.

Xatırladaq ki, Azərbaycandakı erməni qırğınlarının tarixi XIX əsrin əvvəllərində Azərbaycanın Rusiya tərəfindən işğal edilməsi və bütün XIX əsr boyu İrəndən, Türkiyədən və digər ölkələrdən bura kütləvi şəkildə ermənilərin köçürülməsi ilə başlamışdır. Rusiyanın himayəsini qəbul etmiş bu nankor ünsürlər dəfələrlə onun köməyi ilə öz yaxın-uzaq planlarını həyata keçirməyə - Qafqaz regionunda "dənizdən-dənizə" qondarma "böyük Ermənistan" dövləti yaratmağa cəhdlər göstərmişlər. XX əsrin ilk onilliklərində Rusiya imperiyasını bürümüş inqilabi hərəkət, I Dünya müharibəsinin ağır sosial-siyasi və iqtisadi nəticələri onlara həmin məkrli planın realizə edilməsi üçün yaxşı fərsət yaratmışdı. Ermənilər öz çirkin niyyətlərinə ən müxtəlif yollarla nail olmağa çalışırdılar ki, bu da, onların milli xislətindən irəli gələn bir cəhətdir. Azərbaycan 1828-ci ildə bölüşdürüldükdən və ölkənin şimalı Rusiya tərəfindən işğal edildikdən sonra, hakimiyyət orqanları sistemli şəkildə Azərbaycan torpaqlarına digər xalqları yerləşdirməyə başladılar, demoqrafik durumu dəyişdirməyə cəhd etdilər. Bu işdə üstün rol xarici ölkələrdən, xüsusən, İrəndən və Osmanlıdan ermənilərin köçürülməsinə verildi. 1828-ci ildən sonra çarizmin köçürmə siyasəti nəticəsində, Cənubi Qafqaza təxminən 1 milyona yaxın erməni köçürülmüşdü. Beləliklə, Cənubi Qafqazda ermənilərin sayı 1 milyon 300 min nəfərə çatdırıldı. İlk öncə, ermənilər Azərbaycan torpaqlarına yerləşdirildilər və azərbaycanlıların hesabına varlandılar. Rusiya çarizmi tərəfindən aparılan bu siyasət hiddətə səbəb olurdu və milli ziddiyyətləri kəskinləşdirirdi. Məhz çarizmin himayəsi altında erməni siyasəti təşkilatları yaradıldı və ermənilər üçün bir ideologiya işlənilib hazırlandı.

ERMƏNİLƏR UŞAQLARA ACIMADILAR KİMİ, YAŞILARA DA RƏHM ETMƏMİŞDİLƏR

1918-ci ilin 30 mart və 3 aprel tarixləri arasında Bakı şəhərində və Bakı quberniyasının müxtəlif bölgələrində, eləcə də Şamaxı, Quba, Xaçmaz, Lənkəran, Hacıqabul, Salyan, Zəngəzur, Qarabağ, Naxçıvan və digər ərazilərdə Bakı Soveti və daşnak erməni silahlı dəstələrinin azərbaycanlılara qarşı soyqırımı törədilib. Rəsmi mənbələrə əsasən, soyqırımı nəticəsində, 12 minə yaxın azərbaycanlı qətlə yetirilmiş, on minlərlə insan itkin düşmüşdür.

Azərbaycanın tarixindən məlumdur ki, 1918-ci ilin yazından başlayaraq, Ermənistanda (Qərbi Azərbaycan) yaşayan azərbaycanlılar da erməni bolşevik dəstələri tərəfindən soyqırımına məruz qaldılar. Erməni cəlladları "böyük Ermənistan" yaratmaq üçün, ilk növbədə, Qərbi Azərbaycandakı müsəlman əhalisini buradan çıxarmağa və bu məkrli planın reallaşmasına çalışırdılar. Təkcə aprelin sonunda bu ərazidə dağıdılmış müsəlman kəndlərinin sayı 199-a çatırdı.

Erməni silahlı dəstələri Zəngəzur qəzasında 115 azərbaycanlı kəndini məhv etmiş, 3257 kişi, 2276 qadın və 2196 uşağı öldürmüşdülər. XX əsrin əvvəllərində ermənilər təkcə bu gün Ermənistan adlanan ərazi deyil, Bakı quberniyasının Bakı, Şamaxı Quba şəhəri, Göyçay qəzalarında, Qarabağda, Zəngəzurdə, Naxçıvanda da vaxtaşırı xalqımıza qarşı qırğınlar, talanlar, yanğınlar, terror və digər zorakılıq aktları həyata keçirmişlər. Erməni faşistləri bu ərazilərdə on minlərlə dinc azərbaycanlı əhalini - qadını, uşağı, qocanı yalnız milli mənsəbiyyətlərinə görə vəhşicəsinə qətlə yetirmiş, yaşayış yerlərini talan edərək yandırır viran qoymuş, xalqımızın milli mədəniyyət abidələrini, məscidləri dağıtmış və yandırmışlar.

AZƏRBAYCANDA TÜRK-MÜSƏLMAN ƏHALİYƏ QARŞI HƏYATA KEÇİRİLMİŞ ERMƏNİ-BOLŞEVİK QIRĞINLARI TARİXİMİZİN QARA SƏHİFƏLƏRİNDƏN BİRİNİ TƏŞKİL EDİR

Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələrində olduğu kimi, Bakıda da həmin illərdə azərbaycanlıların soyqırımı həyata keçirilmiş və şəhər erməni silahlı dəstələri tərəfindən dağıdılmışdır. 1918-ci ilin mart ayının son üç günündə təkcə Bakıda minlərlə əhalini erməni vəhşiləri xüsusi amansızlıqla qətlə yetirmişlər. 1918-ci ildə erməni bandaları insanlara qarşı vəhşi amansızlıq törətdikləri kimi, mədəniyyət abidələrini və tarixi abidələri də vəhşicəsinə dağıdır, məscidləri yandırır, memarlıq incisi sayılan binaları yerlə yeksan edirdilər. Mart qırğını haqqında olan mənbələrdə göstərilir ki, ermənilər bir çox qədim binaları, o cümlədən, Cümə məscidini, İsmailiyyə binasını top atəsinə tutaraq, dağıtmışlar. Həmin dövrü əhatə edən, 1918-ci ildə Bakının dağıdılmasını əks etdirən tarixi fotoşəkillər də tarixçilərin yazdıqlarını əyani şəkildə təsdiqləyir. Onların çoxunun meyitləri tapılmamışdır. Çünki şahidlərin dediklərinə görə, ermənilər meyitləri od-alova bürünmüş evlərə, dənizə və quyulara atırdılar ki, cinayətin izini itirsinlər.

Bakının şəhər camaatından 400 milyon manatlıq daş-qaş və əmlak müsadirə olunmuşdu. Xalqın bir çox ziyarətgahları və tarixi abidələri dağıdılıb yerlə yeksan edilmişdir. Uzaqvrana topla Təzəpər məscidi zədələnməmişdi. Daşnaklar Bakıda dünya memarlığının incilərindən sayılan "İsmailiyyə" binasına od vurub yandırmışdılar. Bakıda baş vermiş faciəli hadisələr şəhərə olduqca böyük ziyan vurmuşdu.

1918-1920-ci illərdə Azərbaycanda türk-müsəlman əhaliyə qarşı həyata keçirilmiş erməni-bolşevik qırğınları tariximizin qara səhifələrindən birini təşkil edir. Bakıda başlanan və bölgələrdə davam etdirilən həmin qırğınlar nəticəsində, 10 minlərlə günahsız insan qətlə yetirilmiş, saysız-hesabsız evlər dağıdılmış, bütöv kəndlər, şəhər və qəsəbələr xarabazara çevrilmişdir. Bununla bağlı arxivlərdə və tarixi mənbələrdə kifayət qədər materiallar və sənədlər mövcuddur.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Xanlıqlar dövrünün metafizikası: Akademik Ramiz Mehdiyevin yeni kitabı haqqında ilk təəssüratlar

*Nizami Cəfərov,
Milli Məclisin deputatı, akademik*

A akademik Ramiz Mehdiyevin “Tariximizin xanlıqlar dövrünün siyasi irsi sənədlər işığında” kitabı işıq üzü gördüyü ilk andan etibarən elmi ictimaiyyətin böyük marağına səbəb olub. Çünki kitabda Azərbaycan tarixinin mühüm mərhələlərindən birini təşkil edən xanlıqlar dövrü ilk dəfədir siyasi və tarixi nöqteyi-nəzərdən mahiyyətə yeni kontekstdə işıqlandırılır.

AZƏRTAC tarixçi alimlər üçün yol xəritəsi hesab olunan bu dəyərli tədqiqat işi haqqında görkəmli alim, Milli Məclisin deputatı, akademik Nizami Cəfərovun qeydlərini təqdim edir.

Hər bir xalqın tarixinin müxtəlif dövrlərində, mərhələlərində baş vermiş hadisələrin xronologiyasının bütün təfəssilatı, təfərrüatı ilə (müxtəlif mənbələrin müqayisəsi əsasında) ortaya çıxarılıb tarix kitablarında maksimum dəqiqliyi ilə təsbit olunması həmin xalqın tərcümeyi-halının yeni nəslə çatdırılması baxımından nə qədər mühümdürsə, sözü gedən hadisələrin (və xronologiyasının) metafizikasına və ya fəlsəfi mahiyyətinə varmaq, baş verənləri, ümumən, xalqın tarixi (və taleyi!) kontekstində təhlil edib dəyərləndirərək gələcəyin bu və ya digər dərəcədə əsaslı “yol xəritəsi”ni müəyyənləşdirmək ondan qat-qat böyük strateji əhəmiyyət kəsb edir. Lakin bunun üçün mənbəşünas-tarixçi səriştəsi ilə yanaşı, filosof və ideoloq tefəkkürü də tələb olunur ki, biz bunun təzahürünü akademik Ramiz Mehdiyevin müstəqillik illərində qələmə alınmış, demək olar, bütün əsərlərində görürük.

Bu günlərdə nəşr edilmiş “Tariximizin xanlıqlar dövrünün siyasi irsi sənədlər işığında” kitabı bu baxımdan istisna təşkil etməsə də, o mənada fərqlənir ki, burada yalnız “yol xəritəsi” müəyyənləşdirilmir,

həm də Azərbaycan xalqının tarixinin bir dövrü - xanlıqlar dövrü əsasında tarixə münasibətin elmi metodu (metodologiyası) təqdim olunur. Bu da, əslində, nəzəri (fəlsəfi-ideoloji) miqyasına görə bütün dövrlərə münasibətdə keçərlidir.

Əlbəttə, hər hansı xalqın tarixi istər zəfərli, istərsə də məhrumiyyətli dövrləri ilə birgə bütündür. Bununla bərabər, tarixdə elə məqamlar var ki,

cək.

Akademik Ramiz Mehdiyev bir neçə strateji məqam üzərində ayrıca dayanır. Birinci məqam ondan ibarətdir ki, “xanlıqlar dönəmində Azərbaycan dövlətçiliyi Səfəvilər dövründən etibarən yaradılan, Nadir şahın hakimiyyəti illərində isə bir qədər möhkəmləndirilən mərkəzləşmə prinsipindən məhrum olur. Vaxtilə Səfəvi şahlarının, xüsusən Şah İsmayıl Xətəinin və Nadir şahın hərbi dühası və siyasi məharəti hesabına yaradılan, Azərbaycan türklərinin titullu xalq statusunda idarə etdikləri böyük bir coğrafiyada irili-xırdalı onlarla feodal dövlətinin meydana gəlməsi siyasi böhranla yanaşı, böyük iqtisadi və mədəni tənəzzülə aparıb çıxarır”. İkincisi, “xalqımızın məhz həmin siyasi dövrün səhvləri ucbatından ikiyə bölünməsi və bu günə qədər də parçalanmış vəziyyətdə yaşamağa davam etməsi ilə bağlıdır”. “Buraya tərəddüd etmədən türklərə qarşı tarixən bütün varlığı ilə kin bəsləyən və onu ilk fürsətdə ortaya qoyan erməni millətçiliyi amilini də əlavə etmək lazımdır”.

Heç şübhəsiz, XVIII əsrin ortalarından XIX əsrin əvvəllərinə qədər istər Şimali, istərsə də Cənubi Azərbaycanda baş verən hadisələr Rusiya-Türkiyə-İran münasibətlərindəki hərbi-siyasi münaqişələr fonunda cərəyan edir. Lakin bu, “Azərbaycan xanlarının xalqın gələcək taleyinə etinasız münasibətinə, sərhəd tanımayan yersiz siyasi iddialarına, mənəm-mənəmiyyətinə bəraət qazandırmadığı kimi, onların üzərindəki tarixi məsuliyyəti də təmizləyə bilməz”.

Kitabda göstərilir ki, Şimaldan gələn təhlükənin Azərbaycan xanlarını qəflətən yaxaladığı barədəki iddialar tamamilə yanlışdır. Hər şeydən əvvəl ona görə ki, “Azərbaycan xanları üçün I Pyotrun yürüşü zamanı baş verənlər o qədər də uzaq tarix deyildi və onlar cərəyan edən proseslərdən zəruri nəticələr çıxarmağa, sadəcə, borclu idilər. Siyasi lider, dövlət başçısı, ölkənin və xalqın taleyinə cavabdehlik məsuliyyətini öz çiyinlərinə götürən hər kəs baş verən prosesləri soyuqqanlı şəkildə təhlil edib, düzgün həll yolları tapmağa borcludur. Çünki o, yalnız özü üçün deyil, məsuliyyətini üzərinə götürdüyü xalqı, Vətəni üçün cavabdehlik daşıyır. Azərbaycan xanlarının heç birində belə bir müdrikliyə, təmkinə və ümumi mənafe naminə öz cılız iddialarını cilovlamaq böyüklüyünə rast gəlmək mümkün deyil.

...Üstəlik, bir məqamı da nəzərdən qaçırmamalıyıq ki, Azərbaycanın birləşdirilməsi üçün edilən cəhdlərin boş çıxmasında ardıcılıq amilinin olmaması ilə yanaşı, ayrı-ayrı xanların güclü müqavimət cəhdləri də az rol oynamamışdır. Öz müstəqilliyini, hakimiyyətini qorumaq məsələsində güzəştəz möv-

qə tutan Azərbaycan xanları birləşmə istiqamətində atılan istənilən addıma inadla qarşı çıxır, kiçik itti-faqlar yaradaraq vahid dövlətin təşkilinə yönəlmiş bütün təşəbbüslərə silahla cavab verirdilər”.

Məsələ burasındadır ki, Azərbaycanın xanlıqlara parçalanması, dünyanın tarixi gedişinin əksinə olaraq, orta əsrlərdə deyil, mərkəzləşmə hərəkatı üçün səciyyəvi sayılan yeni dövrdə baş verirdi. Digər bir paradoks da o idi ki, akademik Ramiz Mehdiyevin dəfələrlə xatırladığı kimi, əvvəl Şah İsmayıl Xətəinin, sonra isə Nadir şahın mövcud siyasi, iqtisadi, inzibati və mədəni-ideoloji şərtlər zəminində qurmuş olduqları kifayət qədər zəngin mərkəzləşmiş dövlət təcrübəsindən məsuliyyətsizcəsinə imtina etməklə baş verir, hətta həmin təcrübəyə (və varisliyə) hər cəhətdən sədaqətlə yanaşan Qacarlar hakimiyyətinə belə, lazımi etimad göstərilirdi.

“Tariximizin xanlıqlar dövrü” müəllifinin aşağıdakı qənaətləri sözügedən dövrə ona görə tarixçimütəfəkkir interpretasiyasının məhsulu hesab olunur ki, burada tarix öz içinə qapılıb qalmır, əksinə, müdrik bir məntiqin təkidi ilə özünü izah etməsinə məcbur edilir:

“Əfsus ki, Azərbaycan xanlarının məsuliyyətsiz davranışları səbəbindən həm dövlətçilik tariximizdə, həm də siyasi ənənəmizdə dərin kök salmış separatçılıq təmayülərinin ömrü xanlıqlar dövrü ilə bitməyib. Sözügedən təmayül bir xoşagəlməz ənənə kimi özünü tariximizin növbəti mərhələlərində, o cümlədən XX əsrin sonlarında dövlət müstəqilliyimizi yenidən bərpa etdiyimiz illərdə də büruzə vermiş və bu meylin müxtəlif xarici və daxili qüvvələr tərəfindən körüklənməsi Azərbaycanın bütövlüyünü, suverenliyini ciddi şəkildə təhlükə altına salmışdı. Tam əminliklə bildirərkim ki, əgər o dövrdə tarix səhnəsində Azərbaycan xalqının ümummilli lideri, zəngin idarəçilik təcrübəsinə malik, böyük siyasi iradə və səriştə sahibi Heydər Əliyev olmasa idi, bəzən ayrı-ayrı şəxslərin hakimiyyət hərisliyi ucbatından, bəzən isə xarici qüvvələrin əmri ilə alovlanan separatçılıq atəşində gənc dövlətçiliyimiz yanib külə dönəcəkdirdi. Görkəmli tarix filosofu tamamilə haqlıdır ki, “xanlıqlar dövrü ilə müstəqilliyimizin ilk illəri arasında mövcud olan kədərli oxşarlıqlardan daha biri isə torpaqlarımızın itirilməsi ilə bağlıdır. Əgər xanların özbaşınalığı və separatçı davranışları Şimali Azərbaycanın çarizm tərəfindən işğalı və 1828-ci il Türkmənçay sazişinin müddəalarına əsasən İran ermənilərinin Qarabağa, Naxçıvana və İrəvana köçürülməsi ilə yekunlaşmışdısa, ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəlində üzleşdiyimiz vəziyyət Ermənistanın öz havadarlarının birbaşa dəstəyi sayə-

sində Dağlıq Qarabağı, həmçinin onun ətrafındakı 7 rayonu qəsb etməsi ilə nəticələndi”.

Heç şübhəsiz, “tarix ondan zəruri dərslər çıxarılmadığı təqdirdə daha amansızlıqla təkrar olunur”. Odur ki, millətin öz tarixi ilə fəxr etməsi milli özünüdərk baxımından nə qədər önəmlidir. Bir millət olaraq biz, əlbəttə, ilk növbədə, Şah İsmayıl Xətəinin, Nadir şahın övladları-yıq, ancaq heç vaxt istisna edilə bilməz ki, milli ictimai şüurumuzun hansısa küncündə xanlıqlar dövrü “dərebəyləri”nin mənəm-mənəmlik iddiaları mürğüləmir.

Akademik Ramiz Mehdiyev yazır: “Dövlət idarəçiliyində, iqtidar arasında kiçik bir çatın, ziddiyyətin yaranması kifayətdir ki, sadalanan dağıdıcı təmayüllər Azərbaycanın müstəqilliyini, dövlətçiliyini təhdid edəcək qədər böyük miqyas alsın. Məhz buna görədir ki, sözügedən amil, yəni, etnopsixologiyamızda mövcud olan və xalqımızın gələcək inkişafına mənfi təsir göstərə biləcək qüsurların islahı, yüksək siyasi mədəniyyətə və mütərəqqi tefəkkürə malik, öz Vətəninin həyatı mənfəətlərinə sadıq olan cəmiyyətin təşkili azərbaycançılıq məfkurəsinin mühüm elementləri sırasına daxildir.

Həm Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin, həm də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin həyata keçirdikləri dövlət quruculuğu siyasətinin, yürütdükləri ictimai inkişaf xəttinin hədəfi yalnız dayanıqlı, müasir və güclü dövlətçiliyin yaradılması deyil, eyni zamanda, müasir baxışlara malik, tarixi-mənəvi köklərinə bağlı, sağlam düşüncəli vətəndaşların formalaşdırılmasıdır. Dövlət başçısı tərəfindən dəim vurğulanan “insan kapitalı” anlayışı bütün digər mənalara ilə yanaşı, eyni dərəcədə haqqında danışdığımız ali məqsədi də ehtiva edir”.

Əminliklə demək olar ki, müstəqillik illərində Azərbaycanda milli ictimai şüurun inkişafı üçün çox böyük işlər görüldü, xüsusilə Azərbaycan insanının təbiətində yüzillər boyu kök salmış ikinci, yaxud üçüncü dərəcəli olmaq kompleksi xeyli dərəcədə aradan qaldırılıb. Öz tarixinin üçüncü onilliyini başa vurmağa hazırlaşan müstəqil Azərbaycan dövləti təkcə Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının həmrəyliyinin, mənəvi-siyasi mütəşəkkilliyinin, xalq-iqtidar birliyinin nümunəsi olaraq qalmayıb, eyni zamanda, dünya azərbaycanlılarının etimadını qazanıb... Lakin unutmamaq olmas ki, dünyanın gərddişi kimi insanların xarakteri də mürəkkəb olaraq qalır və tarix həm müsbət, həm də mənfi mənada bizə yoldaşlıq etməkdədir.

Kitabda Şah İsmayıl Xətəindən başlayan mərkəzi hakimiyyət (və dövlət bütövlüyü) uğrunda mübarizənin XVIII əsrin sonlarına doğru

Ağa Məhəmməd şahın timsalında Qacarlar tərəfindən davam etdirilməsinə, ümumiyyətlə, Qacarlar xanədanının tarixinə geniş yer ayrılıb ki, bu da səbəbsiz deyil. İstər Azərbaycan tarixşünaslığında, istərsə də ictimai-mədəni fikrində həmin dövrün müxtəlif mərhələləri, yetirdiyi görkəmli şəxsiyyətlər haqqında fərqli, çox hallarda isə həqiqətə uyğun olmayan mülahizələr, hətta haqq-ədalət naminə belə aradan qaldırılması çətin olan “qələti-məşhur”lar mövcuddur. Böyük şair Səməd Vurğunun “Vaqif” dramındakı Şah Qacar obrazı on illərlə Azərbaycan tarixinin görkəmli şəxsiyyəti barədə cəmiyyətdə elə bir neqativ təsəvvür yaradır ki, həmin təsəvvürün təkzibi üçün hələ çox illər lazım gələcək. Ancaq söhbət ondan getmir ki, “Vaqif” dramının müəllifinin, yaxud Şah Qacar rolunun ifaçısı Sidiqi Ruhullanın qeyri-adi istedadı inkar olunmalı, yaxud onların tarixi şöhrətinə hər hansı şəkildə kölgə salınmalıdır. Məsələnin mahiyyəti ondadır ki, Qacarlar xanədanının əsasını qoymuş Ağa Məhəmməd şah Qacarin da həlal tarixi şöhrətinin özünə qaytarılmasına ehtiyac var. Tariximizin xanlıqlar dövrünü araşdıran müəllif, haqlı olaraq qeyd edir ki, “addım-addım tarixi həqiqətlərə yaxınlaşmaq, keçmişin qaranlıq səhifələrinə işıq salmaq, təhrifləri aradan qaldırmaq naminə var gücümüzlə çalışmalıyıq. Başqa bir yol axtarmaq da mənasızdır, ən əsası ona görə ki, bunu, bizdən başqa etmək istəyində olan kimsə yoxdur!”.

Akademik Ramiz Mehdiyevin Qacarlar xanədanının həm etnik, həm də siyasi genotipi barədəki mötəbər mənbələrə, konkret faktlara əsaslanan qənaətləri, heç şübhəsiz, metodoloji mahiyyəti, zəngin məzmun-mündərcəsi etibarilə olduqca mükəmməl milli tarixşünaslıq dərsləridir ki, həmin dərsləri bu səviyyədə demək üçün tarixi bilmək azdır, hər cəhətdən geniş dünyagörüşünə, fəlsəfi təfəkkürə əsaslanan səmimi milli dövlətçilik təəssübkeşliyi də tələb olunur: “Qacarların Azərbaycan tarixinə və dövlətçilik ənənələrinə aid olmadığına özlərini inandıranlar bir faktı da heç zaman unutmasınlar ki, Pəhləvilər İran dövlətçiliyinin yaranma tarixi, təməli qismində nə Səfəviləri, nə də Nadir şahı əsas götürmürdülər. Onlar İran dövlətçiliyinin yaradılması, atası və ideoloqu qismində Əhəmənilər imperiyasının qurucusu, etnik cəhətdən fars olan II Kiri (e.ə. 559-530-cu illər) ucaldır, ona istinad edirdilər. Həmin dövrdə İranın dövlətçilik tarixi üçün əhəmiyyət daşıyan bütün əlamətdar mərasimlərin məhz Kirin Şirazdakı məqbərəsi önündə təşkil edildiyi hər kəsə məlum olan faktdır. Zənnimcə, Pəhləvilərin bu davranışları fonunda Qacarların öz siyasi varisləklərinin və mənəvi-tarixi mənsubiyyətlərinin istinadgahı qismində Azərbaycanı və türk mənşəli Səfəviləri və Nadir şahı seçməsi faktları onların hansı təfəkkürün daşıyıcıları olduqlarını aydın şəkildə nümayiş etdirir”.

Qacarlar sülaləsinin banisinin “vəliəhdin, sadəcə, atası deyil, anası da Qacarlar soyundan olmalıdır” göstərişini təhlil edən akademik Ramiz Mehdiyev göstərir ki, “məsələyə müasir demokratik anlayışlar prizmasından yanaşdıqda Ağa Məhəmməd şahın belə bir qaydanı qanun şəklinə salması tayfabazlığın və klançılığın, feodal təfəkkürünün təzahürü kimi görünə bilər. Ancaq bu məsələdən danışıqarkən iki məqamı da unutmaq olmaz. Birincisi, Ağa Məhəmməd şahın hakimiyyətə gəldiyi dövrdə bütün Yaxın Şərqdə olduğu kimi, Azərbaycanda və İranda da feodalizm dövrü hökm sürür, bütün münasibətlər sistemi orta əsr normaları ilə tənzimlənirdi. İkincisi isə, barəsində danışdığımız qanun Qacarların siyasətində hakimiyyətin Azərbaycan türklərinin başqa hər hansı digər etnik qrupun, o cümlədən farsları təmsil edən siyasi qüvvənin ixtiyarına keçməsinin qarşısına sədd çəkmiş olurdu”.

Kitabda Qacarların XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəllərində maarifçiliyə, milli oyanışa,

demokratik hərəkatlara münasibətinə dair də maraqlı mülahizələr irəli sürülməklə, bir sıra polemik məsələlərə aydınlıq gətirilir ki, onlardan biri də ana dilində təhsilin vəziyyətidir: “Azərbaycan dilində tədrisə marağın olmaması Qacarlardan deyil, ümumən İranda əslərdən bəri hökm sürən məlum ənənə və dəbdən qaynaqlanmaqda idi. Lakin Qacarlar heç zaman azərbaycanlı maarifçilərin ana dilində məktəb açmaq təşəbbüslərinə mane olmamış, bu ideya uğrunda mübarizə aparanlara qarşı heç vaxt dövlət səviyyəsində hər hansı bir təqib həyata keçirməmişlər. Faktlar göstərir ki, ana dilində müasir, dünyəvi təhsil ideyasını həyata keçirmək istəyənlər daha çox yeniliklərə, tərəqqiyə, müasirliyə qənim kəsilən mühafizəkar, xurafatçı ruhanilərin müqaviməti ilə qarşılaşmış, onlar tərəfindən təzyiqlərə məruz qalmışlar. Bu cür hallar o dövrdə təkcə Qacarlar dövləti üçün deyil, bütün İslam dünyası, o cümlədən Qafqaz Azərbaycanı üçün də xarakterik idi”.

Bununla belə, kitabda hakimiyyət tərəfindən həm mənəvi, həm də maddi dəstək alaraq anadilli məktəblər açan Mirzə Həsən Rüşdiyyenin maarifçilik fəaliyyətinin geniş işıqlandırılması bir daha sübut edir ki, Qacarlar türk-Azərbaycan dilinin ölkədə (və onun hədudlarından kənarda) yayılmasında hər halda maraqlı olduqlarını gizlətməmişlər.

XX əsrin əvvəllərində İran azərbaycanlılarının ictimai-siyasi fəallığı da təsadüfi deyil. Tamamilə doğrudur ki, “1905-1911-ci illərdə İranda demokratik təsisatların qurulması uğrunda aparılan və Səttarxan kimi görkəmli şəxsiyyəti tarix səhnəsinə çıxaran inqilabi hərəkat məhz Təbrizdən başlamış, onun başlıca hərbi və siyasi qüvvəsini sona qədər əsasən Azərbaycan türkləri təşkil etmişlər. İran öz tarixində parlamentarizm ənənələrinin yaranmasına və ilk konstitusiyanın qəbuluna görə məhz sözügedən hərəkata, yəni Azərbaycan xalqının mübarizliyinə, mütərəqqi siyasi təfəkkürünə borcludur. Səttarxanın qiyamı yatırılsa da, onun işini bir neçə il sonra Azərbaycan xalqının digər görkəmli oğlu Xiyabani davam etdirmişdir”. Bu isə o deməkdir ki, hakimiyyət mənsub olduğu etnosun yaradıcılıq istedadını, mənəvi iradəsini, ictimai-

siyasi fəallığını nəinki məhdudlaşdırırdı, əksinə, onun qarşısında, təbii ki, mövcud şərait hədudunda hər cür imkanlar açırdı.

Akademik Ramiz Mehdiyev yazır: “Qacarların hakimiyyətinin son dövrünə nəzər saldıqda biz açıq-aşkar mərkəzi hökumətin zəiflədiyi, feodal hakimlərin, nüfuzlu ordu komandanlarının mərkəzlə hesablaşmayacaq qədər gücləndiyinin şahidi oluruq. Yaranmış vəziyyət siyasi hakimiyyətdə fars əsilli memurların, xüsusilə də ingilislərin dəstəyi ilə çoxalmasına, onların həlledici vəzifələrə irəli çəkilməsinə münbit zəmin hazırlamışdır. Illər sonra həmin memurlardan biri, Qacar ordusunun polkovniki, qatı fars millətçisi Rza şah Pəhləvi (1878-1944) ingilislərin bilavasitə hərbi və maddi dəstəyi ilə 1925-ci ildə hakimiyyəti ələ keçirir”.

Göründüyü kimi, kitabda Qacarların siyasi əqibəti mərkəzləşmiş dövlət qurmaq (və onu idarə etmək) üçün tələb olunan təxirəsalınmaz tədbirlər görmək barədəki tarixi təcrübəyə əsaslanan ideya-anlayışlarla çox aydın bir şəkildə izah olunur.

Müəllif yenidən xanlıqlar dövrünə qayıdaraq təkzibolunmaz bir qanunauyğunluq təqdim edir: “Toxunduğumuz faktları ümumiləşdirib təhlil etdikdə maraqlı bir qanunauyğunluqla rastlaşmağımız göz önündədir. Həmin qanunauyğunluq isə öz hakimiyyəti, taxt-tacı naminə çarizmlə müttəfiqlik münasibətlərinə gedən Azərbaycan xanlarının hamısının faciəli sonluğundan ibarətdir. İbrahim xanın və ailəsinin qətli, Səlim xanın və Mustafa xanın Azərbaycandan didərgin salınması bunun ən bariz nümunələrini təşkil etməkdədir. Həqiqətən də bütün bunlar ətrafında çox ciddi düşüncəli faktlardır!”.

Xanlıqlar dövründə erməni məsələsi kitabda bilavasitə mənbələrə dayanılaraq bütün təfəsilatı (və metafizikası) ilə təhlil edilib ümumiləşdirilir. Həmin mənbələrdən biri 1805-ci il mayın 14-də Qarabağ xanlığı ilə Rusiya imperiyası arasında imzalanmış Kürekçay müqaviləsidir. Kitabda göstərilir ki, “müqavilənin mətnində Qarabağdakı erməni məlikləri, onların hüquqları, yaxud siyasi vəziyyəti haqqında bir müddəə belə mövcud deyil. Şübhəsiz ki, əgər həmin dövrdə erməni-

lər Qarabağ xanlığının ictimai-siyasi həyatında ciddi nüfuz və təsir sahibi olsaydılar, Rusiya onlardan təzyiq aləti qismində istifadə etmək imkanından mütləq şəkildə bəhrələndi. Onlar üçün müəyyən imtiyazlar və xüsusi status tələb edilərdi”.

Başqa bir mühüm mənbə Fətəli şah Qacarin 1800-cü ilin oktyabrına aid fərmanıdır. Həmin fərman tam aydınlığı ilə nümayiş etdirir ki, erməni katolikoslarını tutduqları vəzifəyə məhz şah təsdiq etməli idi... “Sual olunur ki, əgər ermənilərin İravan ərazisində müstəqil dövləti var idisə, onların katolikosunu niyə erməni hökmdarları yox, Səfəvi, Əfşar, yaxud Qacar şahları vəzifəyə təsdiqləməli idi? Yaxud da hansı səbəbdən erməni kilsəsinə təbiiq edilən vergi güzəştlərinə dair fərmanları erməni hökmdarları yox, məhz türk şahları verirdilər? Qoyulan suallar ətrafında ermənilərdən daha çox onların yalançı təbliğatına alət olan bəzi əcnəbilər bir qədər dərindən düşünə bilsəydilər, çox yaxşı olardı”.

Xanlıqlar dövrünün metafizikası bizim tarixi şüurumuzda, əlbəttə, yalnız bədbinlik doğurmamalıdır... “Azərbaycan ərazilərinin ayrı-ayrı xanlıqlara parçalanması, vahid mərkəzləşdirilmiş dövlətçiliyin itirilməsi və bəzi xanlıqların acınacaqlı əqibəti istər-istəməz ölkədə yenidən birləşmək və bütöv, müstəqil dövlət yaratmaq zərurətini meydana qoymuşdur. İkincisi isə, Azərbaycan xanlıqlarından hər biri o qədər də böyük əraziləri əhatə etmədiyindən, bəlli bir coğrafiyada fəaliyyət göstərdiyi üçün xalqa yaxın olmuşdur”.

“Tariximizin xanlıqlar dövrünün siyasi irsi sənədlər işığında” kitabı, sözügedən dövrün mədəniyyətindən qısaca da olsa (çünki həmin mövzu kitabın predmetinə bilavasitə daxil deyil), söhbət açır: “Hakimiyyətlə xalqın yaxınlaşması şifahi xalq yaradıcılığının, xalq sənətinin, aşiq ədəbiyyatının inkişafında və nəhayət, yazılı ədəbiyyatda folklor ənənələrinin qüvvətlənməsində mühüm rol oynamışdır. XVIII əsrdə Molla Pənah Vaqifin şeirlərində xalq həyatı və sadə insanlar, ölkə təbiətinin real mənzərələri tərənnüm olunmuşdur”.

Yeri gəlmişkən, mən hələ 1991-ci ildə “XVIII əsr Azərbaycan ədəbi dili” mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişəm. Odu ki, əminliklə deyə biləm: Azərbaycan Səfəvilərinin milli (və siyasi) mərkəzləşdirmə təcrübə-ənənələri həmin dövrə qədər davam etsəydi, həm ədəbi dilimizin, həm də ədəbiyyatımızın mövcud intibah imkanları elə bir miqyas alardı ki, sonrakı mərhələlərdə hər hansı təcavüz onu öz məhvərindən çıxara bilməzdi. Kitaba Azərbaycan dilinə tərcüməsi ilə birlikdə son dərəcə qiymətli mənbələrin, onların izahının, eləcə də xanlıqlar dövrü tarixi şəxsiyyətləri, hadisələri barədə dəqiq məlumatların əlavə edilməsi böyük məmnunluq doğurur.

Kitabda dərin analitik təhlil, mükəmməl məntiqi-fəlsəfi ümumiləşdirmə ilə yanaşı, hər cəhətdən canlı bir epos təhkiyəsi də var ki, oxucunu sona qədər öz təsiri altında saxlamaqla ona həm məlum mənbələrə yeni gözle baxmağı öyrədir, həm də üzə çıxarılmış yeni mənbələrdəki məlumatların həyəcanını yaşamağı aşılayır. Eyni zamanda, tarixlə bu günün arasında elə bir körpü salır ki, tarixdə bu gün, bu gündə isə tarix bütün əzaları ilə görünür.

Heç şübhəsiz, bu fundamental tədqiqatın dəyərini bir məqalə ilə müəyyənləşdirmək mümkün deyil. Mən yalnız ilk təəssüratlarımı bildirdim. Əsərdə irəli sürülmüş hər bir müddəə, mülahizə isə geniş müzakirələrin predmeti olmağa layiqdir.

Akademik Ramiz Mehdiyevin “Tariximizin xanlıqlar dövrünün siyasi irsi sənədlər işığında” kitabı tarixlə ciddi maraqlanan hər kəsin, xüsusilə tarixşünasların stolüstü kitabı olmalıdır. Yalnız tarixi öyrənmək üçün deyil, həm də onu sözün əsl mənasında mənimsəmək, dərk etmək, milli şüur faktına çevirmək üçün...

Şəkida “Vətənin müdafiəsinə hazıram!” devizi altında kütləvi tədbir keçirilib

Dünən Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti (SHXÇDX) Azərbaycan Gənclər Fondu və Şəki şəhər icra Hakimiyyəti ilə birgə Heydər Əliyev Mərkəzində “Vətənin müdafiəsinə hazıram!” devizi altında 31 mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Gününə həsr olunmuş kütləvi tədbir keçirib. SİA-nın verdiyi məlumata görə, tədbirdən öncə Xidmət rəisinin müavini, general-mayor Yusif Mirzəyev, Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Elxan Usubov və qonaqlar Ümummilli Lider Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət edərək önünə gül dəstəsi qoyublar.

Dövlət Himninin ifası ilə başlayan orta məktəblərin yuxarı sinif şagirdlərinin, gənclərin, ictimaiyyətin, şəhid ailələri nümayəndələrinin, veteranların və rayon hüquq-mühafizə orqanları rəhbərlərinin iştirakı ilə Şəki şəhər Heydər Əliyev Mərkəzində davam etdirilən tədbirdə iştirakçılar əvvəl-

cə soyqırım qurbanlarının xatirəsini ehtiramla anıblar.

Tədbirdə Şəki şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Elxan Usubov çıxış edərək, Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin təşkil etdiyi bu tədbirin əhəmiyyətini xüsusi vurğulayıb. Xidmət tərəfindən vətənpərvərlik mövzusunda Şəki məktəbliləri arasında müsabiqənin keçirilməsinin gənc nəslin Vətənə bağlılıq ruhunda yetişməsinə təsirini diqqətə çatdırıb. O, 1918-ci ilin martından başlayaraq daşnaklar tərəfindən Bakının və ümumilikdə Qafqazın azərbaycanlılardan təmizlənməsi məqsədilə hiyləgər və amansız planın icrasına başlanıldığını bildirib. Bu zaman Bakı, Şamaxı, Quba qəzalarında, Qarabağ, Zəngəzur, Naxçıvan, Lənkəran və digər bölgələrdə ermənilər xüsusi amansızlıqla dinc azərbaycanlılara qarşı soyqırım törədib, kişilərlə yanaşı minlərlə ahıl, qadın və uşağı da məhz azərbaycanlı olduqları üçün dəhşətli üsullarla qətlə yetiriblər.

Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidməti rəisinin müavini, general-mayor Yusif Mirzəyev Xidmət tərəfindən gənc nəslin hərbi vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsi istiqamətində görülən işlərdən ətraflı söhbət açıb. Vətənpərvərlik tərbiyəsində Azərbaycan tarixinin hərtərəfli öyrənilməsinin vacibliyini vurğulayıb. Er-

mənilər tərəfindən azərbaycanlılara qarşı zaman-zaman soyqırımının törədildiyini, bu gün respublikamızın 20% torpaqlarının işğal altında saxlanıldığını qeyd edib. Nəzərə çatdırıb ki, Vətəni, torpağı, daimi yaşayış yeri olmayan, yerli şəraitə dırnaqarası “uyğunlaşmağı”, güclülərə “xidmət göstərməyi” yaxşı bacaran ermənilər daim xəyanətkarlıq, satqınlıq “nümunəsini” ortaya qoyublar. Bu nümunələrdən biri də 1918-ci ilin martında azərbaycanlılara qarşı törədilmiş soyqırımdır. Həmin il martın 30-da erməni-bolşevik birləşmələri Bakı şəhərini gəmilərdən yaylın atəşinə tutub, ardınca isə silahlı daşnaklar azərbaycanlıların evlərinə hücum edərək amansız qətlər törədiblər. Kütləvi xarakter almış qırğınlar zamanı təkə Bakıda 12 min, bəzi mənbələrə görə isə 20-25 min dinc azərbaycanlını qətlə yetiriblər. Qeyd edib ki, uzun müddət bu faktlar gizlədilsə də 1998-ci il martın 26-da Ümummilli Lider Heydər Əliyevin imzaladığı “Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında” Fərmanda həmin dəhşətli hadisələrə adekvat siyasi qiymət verilib və 31 mart “Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü” elan edilib.

Gənclər Fondunun şöbə müdiri Orxan Ərəbov ölkəmizdə həyata keçirilən gənclər siyasətindən danışib.

Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının üzvü Emin Həsəni

1918-ci ildə daşnak-bolşevik birləşmələrinin Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində törətdikləri kütləvi qırğınların insanlığa və bəşəri dəyərlərə sığmayan cinayət olduğunu deyib. XXI əsrdə də ermənilərin bu mənfur əməllərini davam etdirdiyini vurğulayıb.

“Qarabağ Müharibəsi Veteranları, Əlilləri, Şəhid Ailələri” İctimai Birliyinin Şəki rayon təşkilatının sədri Məmməd nuru Əzizov ermənilərin xalqımıza qarşı həyata keçirdikləri qanlı soyqırım aktlarının gənclərə çatdırılmasının vacibliyini, bu məqsədlə keçirilən anım tədbirlərinin gənc nəslin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə edilməsində mühüm rolu olduğunu bildirib.

Tədbirdə Şəki şəhər orta məktəb şagirdləri arasında 31 Mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü mövzusunda keçirilmiş yazı müsabiqəsinin qalibləri mükafatlandırılıb. Münsiflər heyətinin qərarına əsasən 1-ci yerə Şəki şəhər 10 nömrəli tam orta məktəbin şagirdi Nərgiz Abbaszadə, 2-ci yerə Bideyiz kənd tam orta məktəbin şagirdi Nuray Lətifli, 3-cü yerə isə Şəki şəhər 8 nömrəli tam orta məktəbin şagirdi Fəridə Mustafayeva layiq görülüb. Qaliblərə müvafiq diplomlar və mükafatlar təqdim edilib. Sonda Şəki rayon özfəaliyyət dərəcəsi və məktəblilərin vətənpərvərlik ruhunda hazırladıqları dolğun ədəbi-bədii proqram təqdim olunub.

Bakcell Novruz bayramını Azərbaycan xalqı ilə birgə keçirib

Azərbaycanın İlk Mobil Operatoru və Ən Sürətli Mobil İnternet Provayderi Bakcell Novruz bayramı münasibətilə ümumxalq şənliyinə qatılıb. Şirkət “İçərişəhər” Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsi tərəfindən təşkil edilmiş “Bahar Qalası” festivalının sponsoru olub.

Mart ayının 20-dən 26-na kimi davam etmiş ənənəvi “Bahar Qalası” festivalında milli-təbii sənət məhsulları, rəsm əsərləri, yerli sənətkarların hazırladıqları əl işləri, suvenirlərin satış-sərgisi nümayiş olunub. Festival çərçivəsində təşkil edilmiş konsert proqramı, tamaşaçılara həm milli, həm də digər xalqların nümayəndələrinin ifasında rəqslər və nəğmələr təqdim edib, Azərbaycan estradasının ulduzlarının ifasında sevilən mahnılar səsləndirilib. Həmçinin, martın 23-də “Bahar Qalası” festivalının xüsusi

qonağı olan Türkiyənin gənc estrada ulduzu Aleyna Tilki konsert proqramı ilə çıxış edib.

Azərbaycan xalqına hər zaman yaxın olan Bakcell şirkəti ölkənin milli dəyərləri və mədəni sərvətlərinə bağlılığını bir daha nümayiş etdirərək “Bahar Qalası” festivalının sponsoru olub. Festival çərçivəsində İçərişəhərdə quraşdırılmış Bakcell stendinə gələn qonaqları və xüsusi olaraq uşaqları müxtəlif sürprizlər, əyləncələr və maraqlı hədiyyələr gözləyirdi. Həmçinin burada, qonaqlar “Bakcell”in məhsul və xidmətləri barədə məlumat əldə etmək və pulsuz mobil nömrə almaq imkanına malik olublar. Qeyd edək ki, İçərişəhərdə keçirilmiş festival və ümumxalq Novruz şənliyində minlərlə vətəndaş və ölkəmizin qonaqları iştirak edib.

Ermənistan siyasi dalana dirənib

Azərbaycan Prezidenti ilə Ermənistanın baş naziri arasında Vyanada baş tutacaq görüş hazırda diqqət mərkəzindədir. Görüşün təşkil edilməsində Avropa İttifaqının, Avropa Şurasının, eləcə də, ATƏT-in Minsk Qrupunun səylərini də təkzib etmək olmaz və bu baxımdan, nəzərə almaq lazımdır ki, Ermənistanın baş naziri, heç şübhəsiz, dilemma qarşısındadır. Paşinyan danışıqların formatını dəyişdirməklə bağlı sayıqlamalarla çıxış etsə də, rəsmi Bakının siyasəti və beynəlxalq təşkilatların səyləri sayəsində bu sayıqlamalar gündəmdən yığıldı. Azərbaycan tərəfi də, beynəlxalq strukturlar da, Minsk Qrupunun həmsədrləri də aydın şəkildə izah etdi ki, bu məsələ müzakirəyə qapalıdır və danışıqlarda iştirak edən yalnız iki tərəf var. Yəni üçüncü tərəfin qoşulması qeyri-mümkündür və qəbul edilməzdir. Bir sözlə, Nikol Paşinyanın Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli formatının dəyişdirilməsinə dair müxtəlif bəyanatları və şüarları puça çıxıb.

Erməni baş nazirinin puça çıxan xəyallarını bir daha canlandırmaq həvəsi ola bilsin ki, bir daha baş qaldıra. Yəni Azərbaycan Prezidenti ilə danışıqların formatını bir daha müzakirə etmək arzusunun da təkzib etmək olmaz və hiyləgər erməni xisləti üçün xarakterik olan bu məsələ də başadüşüləndir. Ancaq ölkə başçımızın danışıqların mövcud formatda davam etdiriləcəyi barədə bildirməsi Paşinyanın ümidlərini növbəti dəfə də qırmalı olacaq. Məhz Vyana görüşü də bu fonda baş tutacaq və erməni baş nazir realıqdan qaça bilməyəcək.

Vyanada keçiriləcək görüşdə ermənilərin secim imkanları yoxdur və Ermənistanın siyasi baxımdan dalana dirəndiyi günün reallığıdır

Bəlkə də , bu ilk görüşdə hansısa qeyri-adi və radikal qərarlar qəbul edilməyə bilər. Əslində, Paşinyan kimi mövqesiz bir baş nazirdən kardinal dəyişikliklər barədə qərar verməsini gözləmək də sadələşmə olardı. Çünki bu vaxta qədər olan müddətdə erməni baş nazirinin pafoslu çıxışlarından, populist çağırışlarından və bu kimi bəyanatlarından başqa nəyə isə nail olduğunun, hansısa uğura imza atdığından şahidi olan yoxdur. Əksinə, baş nazir kürsüsünü ələ keçirsə də, Paşinyan hələ də nümayiş əhval-ruhiyyə-sindədir. Hələ də nümayişlərdəki psixoloji durumu dövlət idarəçiliyinə daşımaqdadır və hələ də boş və əsassız vədlər verir. Amma onu da nəzərə almaq lazımdır ki, bundan əvvəlki görüşlər ayaqüstü formada keçir

rilirdi və bu baxımdan, nəzərdə tutulan ilk görüşdən gözləntiləri də inkar etmək olmaz.

Vyanada keçiriləcək görüş barədə optimist düşünmək də yanlışlıq olardı. Çünki başda Nikol Paşinyan olmaqla, bütün ermənilər başa düşürlər ki, onların artıq seçim imkanları yoxdur və ən azından, danışıqlarda iştirak etmək məcburiyyətindədirlər. Özü də arzuladıqları yeni formatda deyil, bu vaxta qədər davam edən eyni formatda danışıqlar aparmaqdan başqa çarələri qalmayıb. Bir sözlə, belə bir çarəsizliklə barışmaqdan başqa yolun olmadığını ermənilər çox gözəl bilirlər.

Digər və ən əsas bir reallıq ondan ibarətdir ki, Ermənistanın rəhbərliyi ölkənin siyasi dalana dirəndiyini lap yaxşı başa düşür. Həqiqətən də, Ermənistanın siyasi baxımdan dalana dirəndiyi günün reallığıdır. Reallığı təsdiq edən fakt isə odur ki, artıq beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən də, həmsədrlər tərəfindən də Ermənistan tərəfinin qarşısında konkret şəkildə şərt qoyulub və danışıqlar üçün yeni format kəşf etməyə heç bir ehtiyacın olmadığı işğalçı dövlətə bildirilib. Yeni

hiyləyə əl atmağın mümkün olduğunu, beynəlxalq təşkilatların, Minsk Qrupu həmsədrlərinin onların qarşısında şərt qoyduğunu dərk edən ermənilər, məhz bu səbəbdən, özlərini dalanda hiss edirlər. Marginallaşmış, küncə qısılmış Ermənistanın global iqtisadi layihələrdən kənarda qalması, ölkənin get-gedə daha ağır duruma sürüklənməsi, səfələtin, yoxsulluğun daha da artması, acınacaqlı vəziyyətin bütün ölkəni bürüməsi isə, bu dalanı daha da daraltmaqdadır. Bu dalandan çıxmaq üçün isə, ilk növbədə, Azərbaycanın torpaqlarını işğaldan azad etmək lazım olduğunu, başda Paşinyan olmaqla, bütün ermənilər yaxşı başa düşürlər. Belə bir fonda ilk rəsmi görüşün keçirilməsi hansısa qeyri-adi nəticələr olmasa belə, Azərbaycanın mövqeyi baxımından çox müsbət bir amildir.

Ermənistanın xilas yalnız münaqişənin ədalətli həllindən, Dağlıq Qarabağın qeyd-şərtsiz Azərbaycana qaytarılmasından keçir

Nümayişlərdən birbaşa hakimiyyət kürsüsünə qalxan, daha dəqiq desək, hakimiyyət çevrilişi edən Paşinyanın bir ilə yaxın dövrdəki fəaliyyəti göz qabağındadır və heç bir müsbət nəticə əldə edə bilmədiyi də bir reallıqdır. Bu reallığın, bütün dünya ictimaiyyəti ilə yanaşı, erməni cəmiyyəti də şahididir. Şahididir ki, nümayişlərdə vədlər verən Paşinyan bir il müddətində heç bir vədinə əməl edə bilməyib. Heç edə biləcəyinə belə, nəinki erməni cəmiyyətinin, əslində, özünün belə ümidi yoxdur. İndi heç kim üçün sirr deyil ki, nümayişlərin lideri kimi təqdim edilən bu erməni verdiyi vədlərdən hakimiyyəti ələ keçirmək məqsədi ilə hiylə yolu ilə istifadə edib. Heç kimə sirr deyil ki, Paşinyanın ixtiyarı belə heç zaman öz əlində olmayıb və o, kimlərsə ssenarisi ilə ortaya atılıb. Məhz bu baxımdan da, cəsarətlə demək olar ki, Paşinyanın oyunbazlığı heç də səbəbsiz deyil.

Ermənistandakı elektoral baza sarıdan narahat olan Paşinyan indiyə qədər elektoral bazanın emosiyaları ilə oynayaraq, özünü siqortalamağa cəhd edib. Belə oyunbazlıqla, sözsüz ki, reytingini qoruyub-saxlamağa çalışıb və indi də çalışır. Yəni hələ də oyunlara meyil etməsi, heç də səbəbsiz deyil və bu oyunbazlığı tam aydın məsələ oldu

ğu qədər də başadüşüləndir. Çünki nümayişlərdə vəd verən, qızıldan dağlar yaradaçağını bildiren nümayişçi idarəetmə qabiliyyətinin olmadığını, uğur və müsbət nəticə əldə edə bilməyəcəyini hamıdan yaxşı bilir.

Digər tərəfdən, bu gün danışıqları bəlli bir çərçivəyə salan və bu çərçivədən kənara çıxmağa imkan verməyən qüvvələr var. Daha dəqiq desək, danışıqların hansısa çərçivədə qalmasına maraqlı qüvvələr Paşinyan kimi naşi, siyasətdən və idarəetmədən xəbərsiz birinə bu çərçivədən çıxmağa imkan verməz. Onun özünün isə kənara çıxmağa nə cəsarəti, nə də hansısa qabiliyyəti çatmır. Erməni baş nazirinin qabiliyyəti yalnız oyunbazlıq etmək səviyyəsindədir və biz bunun nümayişlər zamanı da şahidi idik.

Xüsusilə, qeyd etmək lazımdır ki, Rusiyanın təlimatları olmadan Ermənistan tək bircə məsələyə belə qərar vermək iqtidarında deyil. Rusiya hələ də danışıqlar prosesində inhisarçı mövqeyini qoruyub saxlamaqdadır və işğalçı dövlətdə, onun baş nazirinin iddia və xəyal etdiyi müstəqillikdən əsər-əlamət yoxdur. Bir sözlə, nə edə bilməyəcəyi halda, Paşinyanın müxtəlif oyunlara əl atmaqdan, məsələni uzatmaqdan başqa çarəsinin qalmadığı tam şəkildə aydındır. Bəzən Qərbin, bəzən də Rusiyanın etəyindən tutmağa cəhd edən Ermənistan, eləcə də, bu ölkənin baş naziri, əslində, müəmmalı bir vəziyyətdə qaldığının fərqindədir. Lakin bu işğalçı ölkə və bütün ermənilər, onun fərqində olmalıdırlar ki, məhv olmaqda olan Ermənistanın xilas yalnız münaqişənin ədalətli həllindən, Dağlıq Qarabağın qeyd-şərtsiz Azərbaycana qaytarılmasından keçir. Əks halda, bu ölkəni nə xarici qüvvələr, nə hansısa fövqəldövlətlərin təlimatları, nə də Paşinyanın oyunbazlığı, yaxud da şiltaqlığı xilas edə bilməyəcək.

Vyanada keçiriləcək görüşdə, məhz bu həqiqətləri və yenə də konkret prinsipial mövqeyimizi dövlət başçımız Paşinyanın diqqətinə çatdıracaq. Əlbəttə ki, nə qədər təcrübəsiz, nə qədər naşi siyasətçi olsa da, Ermənistanın baş naziri bütün bunlardan nəticə çıxarmaq məcburiyyətindədir. Əks halda, daha acınacaqlı durum, daha böyük səfəlt Ermənistanın başının üstünü alacaq və bunu erməni baş nazir başa düşməlidir ki, Ermənistan siyasi dalana dirənib.

İnam HACIYEV

“Vyanada baş tutacaq görüşdə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tənzimlənməsi məsələsinə Ermənistanın yeni hakimiyyətinin necə yanaşması haqqında təsəvvürlərə aydınlıq gələ bilər. Təbii ki, Nikol Paşinyan hökumətinin münaqişə vəziyyətində necə davranacağını bilmədiyi göz önündədir. Ən təhlükəli məqam həm də ondan ibarətdir ki, N. Paşinyan münaqişə vəziyyətindən özünün hakimiyyət maraqları üçün istifadə etməyə çalışır. O, elektoral dairəsinin sürətlə daralacağından narahatdır. Çünki, ölkədə sosial-iqtisadi vəziyyətin düzəldilməsi istiqamətində ən azından atacağı addımlarla bağlı konkret plana malik deyil”. **Bunu SİA-ya açıqlamasında politoloq Elşad Mirbəşiroğlu deyib.**

Onun sözlərinə görə, hökumətin 5 illik fəaliyyət proqramında yer alan məqamlar da Ermənistanın gələcəyinin yaxşılaşacağı haqqında düşünməyə əsas vermir: “Bu baxımdan, onun əlində yeganə “silah” münaqişə vəziyyətidir. Bütün hallarda status-kvo vəziyyətinin saxlanılmasına çalışır. Çünki, münaqişə vəziyyəti ətrafında yeni yaranan re-

“Paşinyan formatı dəyişməyə cəhd etdi və ciddi təpki aldı”

allıqlar heç Ermənistanın xeyrinə deyil. Belə ki, N. Paşinyan danışıqlar formatını dəyişməyə cəhd etsə də buna qarşı ciddi təpki alındı. Bu təpki beynəlxalq xarakterli oldu. Yəni, öncə Avropa İttifaqının rəsmiləri, sonra isə ATƏT-in MQ danışıqların formatının dəyişdirilməsinin müzakirə mövzusu olmadığını qəti şəkildə bildirdilər. Bu, N. Paşinyan hakimiyyəti üçün “soyuq duş” effekti verdi. N. Paşinyan qondarma “DQR” rejiminin danışıqlara ayrıca tərəf kimi qatılmasına nail olmaqla özünə olduqca ciddi siyasi dividend qazanmağa ümid edirdi. Lakin bu baş vermədi və N. Paşinyan ilk böyük fiaskoya uğradı. Daha bir vacib faktı da unutmamaq olmaz.

15 mart ABŞ Dövlət Departamentinin “Dünya ölkələrində insan hüquqları haqqında” illik hesabatında açıq mətnlə qeyd olundu ki, separatçılar Ermənistanın dəstəyi ilə Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ və yeddi ətraf rayonu nəzarətdə saxlamağa davam

edirlər. Hesab edirəm ki, ATƏT MQ-nin həmsədr ölkəsi kimi ABŞ bu mövqeyi olduqca əhəmiyyətliyədir. Çünki, sənəddə Ermənistanın işğalçılıq siyasəti və separatizmi dəstəkləməsi etiraf olunur. Təbii ki, bütün həm də ona dələlət edir ki, münaqişə vəziyyətində Azərbaycanın haqlı mövqeləri artıq davamlı olaraq beynəlxalq dəstək alır. N. Paşinyan üçün belə bir reallıq sözün əsl mənasında “ölüm-qalım” sınağıdır. Çünki, münaqişə vəziyyəti ilə bağlı o, ən azından sələfləri kimi davranmasa qaçılmaz şəkildə hakimiyyətdən devriləcəkdir. Yeni reallıq isə, onun sələfləri kimi davranaraq, “status-kvo” vəziyyətini saxlamaq imkanlarını əhəmiyyətli dərəcədə məhdudlaşdırır. Bu baxımdan, həm N. Paşinyan, həm Ermənistanın XİN rəhbəri Z. Mnatsakanyan ziddiyyətli bəyanatlar verməkdə davam edirlər. Bir faktı da unutmamaq olmaz ki, N. Paşinyan olduqca qeyri-peşəkar “siyasətçidir”. Onun özü etiraf

etmişdir ki, münaqişə vəziyyəti ilə bağlı çox zəif təsəvvürlərə malikdir və onun hakimiyyətinə gəlişinə qədər aparılmış danışıqların detallarından xəbəri yoxdur. Əslində, Ermənistanın ictimai-siyasi həyatında “fəallıq” göstərmiş bir şəxsin münaqişənin tənzimlənməsi prosesi haqqında əhatəli təsəvvürlərə malik olması gərəkdir. Görünür N. Paşinyan əsasən şəxsi və onu dəstəkləyən kənar güclərin maraqlarına xidmət etməklə məşğul olmuşdur. Bu baxımdan, hesab edirəm ki, Vyana görüşündə N. Paşinyan ziddiyyətli mövqelərini ortaya qoymağa çalışmaq, konstruktiv irəliləyişə mane olmağa çalışacaq”.

Əli Kərimli müxalifətin rüsvayçı durumunda olduğunu etiraf etdi

Müxalifətdaxili vəziyyət gərginləşdikcə, partiyaların sıradan çıxması və istefaların geniş xarakter almasını daha da genişləndirib. Problemin həlli isə mümkünsüzdür. Çünki iddialı partiya sədrləri öz səhvlərindən və düşünülməmiş siyasətlərindən əl çəkmirlər. Maraqlıdır ki, acınacaqlı proseslərin fonunda AXCP sədri Əli Kərimli sosial şəbəkələrdə paylaşdığı video müraciətdə müxalifətin birləşməsinə zərurətin olduğunu bildirib, amma ümitsiz şəkildə etiraf edib ki, indiki məqamda müxalifətin birləşməsi çox çətin və ağırlı bir prosesdir. Söhbət etdiyimiz müsahiblərimiz müxalifətin birliyinə ən böyük zərbəni elə Ə.Kərimlinin vurduğunu bildirdilər.

Vəhdət partiyasının sədri, millət vəkili Tahir Kərimli: “Müxalifətin bünövrəsi əyri qoyulub”

Hazırkı məqamda müxalifətin birliyi mümkünsüzdür. Çünki müxalifətin bünövrəsi əyri qoyulub. Əgər müxalifətin bünövrəsi yalan üzərində qurulubsa, əlbəttə ki, müxalifətin bir olması heç vaxt baş tutmayacaq və alınmayacaqdır. Digər tərəfdən də, onlar birlikdən danışsalar da, daxillərində bir-birlərini qəbul etmirlər. Yəni müxalifətin birliyindən danışanlar bir-birlərinə qarşı qeyri-səmimidirlər, bir-birlərini istəmirlər, “ana müxalifət” olmaq ambisiyaları var. Belə olan halda, müxalifətin hansı birliyindən danışmaq olar? Əlbəttə ki, onların heç bir birliyindən söhbət gedə bilməz. Çünki onlar, ilk öncə, öz daxillərində bir-birinə qarşı

səmimi və düzgün olmalıdırlar. Ümumiyyətlə, demək olar ki, bu gün müxalifəti maraqlandıran başlıca məsələ həm xaricdə, həm də daxildə qərəzli hərəkətləri ilə özlərini reklam etməklə, bir müddət gündəmdə qalmaq və iddia etməkdir ki, “biz də varıq”. Müxalifət təmsilçiləri çox yaxşı bilirlər ki, onların hakimiyyətə gəlmək imkanları yoxdur. O cümlədən də, xalq tərəfindən heç bir dəstəyə malik deyillər. Belə olan halda da, onların bir araya gələrək, birləşmələri mümkün deyil.

Mətbuat Şurasının sədr müavini Müşfiq Ələsgərli: “Müxalifətin birlikləri boş oyundan başqa bir şey deyil”

Əli Kərimli cəmiyyətin diqqətini özünə cəlb etmək üçün pafoslu açıqlamalar verir. Yəni göstərmək istəyir ki, guya bu birləşməyə və ya müxalifəti toparlamağa hazırdır. Bununla da, cəmiyyətdə bir az yalançı bir çaşqınlıq yaratmağa çalışır. Ə.Kərimli kimilər 26 ildir ki, müxalifətdədirlər və bu 26 il müddətində, ən azı 30-a yaxın qurum yaradıblar. Yəni müxtəlif adlar altında birliklər yaradıblar. Ancaq çox keçmədən yaratdıqları birliklər dağılıb gedir. Çünki onların bir yerdə olmalarını şərtləndirən amillər yoxdur. Birincisi, sosial bazaları yoxdur, yəni birləşirlər və ortada bir şey yoxdur, hər hansı bir nailiyyət qazana bilmirlər və dağılıb gedirlər. İkincisi, bir məsələ də var ki, bunlarda çox ciddi şəkildə ambisiyalar var. Müxalifət təmsilçiləri bir yerdə toplaşan kimi kimin öndə olması məsələsi gündəmə gəlir. Bir sözlə, müxalifət düşərgəsini təmsil edən şəxslər bir-biri ilə dil tapa bilmirlər. Yə-

ni heç kəs, heç kəsə etimad göstərmir. Şəxsi ambisiyalarının olması onları bir araya gətirə bilmir. Ümumiyyətlə, birlik qarşılıqlı güzəşt və etimad üzərində qurulmalıdır. Bunlarda da qarşılıqlı güzəşt, etimad və bir-birinə inam yoxdur. Sadəcə olaraq, özlərini güclü göstərmək üçün süni şəkildə birlik yaradırlar ki, bunlar da heç vaxt effekt vermir. 26 ildir ki, onlar tərəfindən yaradılan və az bir müddət keçmədən dağılan birliklərini görmüşük. Bir sözlə, bu dəfə də müxalifətin yaratdığı birliklər boş oyundan başqa bir şey deyil.

Prezident yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurasının üzvü, SİM İB-nin sədri Anar Xəlilov: “Xarici ağalarının icazəsi olmadan müxalifət birləşə bilməz”

Bu gün Azərbaycanda fəaliyyət göstərən və müxalifət adlandırılan müxtəlif azsaylı qurumlar necə birləşə bilər? Axı, bu qurumlar müxtəlif ölkələrdən və beynəlxalq təşkilatlardan maliyyələşirlər. Xarici ağalarının icazəsi olmadan, müxalifət birləşə bilməz. Bundan əlavə, rəhbərlik etdikləri qurumların daxilində də bunların birliyi yoxdur. Dəfələrlə şahidi olmuşuq ki, aldıkları qrant üstündə KİV-də bir-birlərini təhqir ediblər. Mən bu insanların nə vaxtsa birləşəcəklərinə inanmıram və həətə birləşsələr belə, bunların hansısa gücə malik olacaqları sual altındadır. Azərbaycan xalqının bunların yanında olacağına inanmıram, xalq bunları tanıyır.

GÜLYANƏ

Qərbin psixoloji spekulasiyasının nöqərləri...

RƏFİQƏ

Belə bir deyim var: rəqəmlərin dili hərdən nəsə deyir. Belə olmasaydı, dağıdıcı müxalifət düşərgənin-qrantlara hər şeyini satan AXCP sədri Əli Kərimli “kor tutduğunu buraxmadığı” kimi, 2019-cu ildə 19 rəqəmini buraxmır ki, buraxmır. O, düşünməyi bacara bilməyən “başını” divara nə qədər vurubsa, yenə də düşüncəsiz fikrindən yan keçməyib. Görünür, Ə.Kərimlinin fala baxmağı da varmış. Öz feysbukunda yazır ki, “fala baxaraq, nədənsə, bu rəqəmin düşərlə olması qənaətinə gəldim”.

Satılmış Ə.Kərimli Qərbin psixoloji spekulasiya metodlarına istinad edərək, məhz bayram, hüzn günlərində mitinqlər keçirməklə əhalinin şüuruna nüfuz etməyə cəhd etdi. Bu da təsadüfi deyil.

Elə götürək Xədicə İsmayılı. 8 martda mitinq keçirib, iğtişas törətməyə çalışması, Ə.Kərimlinin dağıdıcı dəstəsinin Azərbaycan xalqının həssas dövrlərində - 19 yanvar hüzn günündə mitinq keçirməsi, “Şəhidlər Xiyabanı”nı ziyarət adıyla iğtişasa cəhd, 19 martda icazəsiz mitinq səfərbərliyi elan edilməsi və s. təsadüf sayıla bilməz. Bu yerdə məşhur filosof Konfutsinin bir fikri yadıma düşdü: “Quyu dərin deyil, ip qısadır”. Bax, bədbəxtçilik odur ki, 25 ildən bəri Ə.Kərimli, X.İsmayıl, İsa Qəmbər, Arif Hacıllı, Leyla Yunus və bu kimi parazitlər həmişə idarə olunan olublar, sonda da başqasının ipiylə quyuya enməyə çalışsalar da, yarı yolda qalıblar. Çünki mənəviyyatlarını çirkin oyunlara - qrantlara qurban verərək, satılanlardır. Və bu gün həyasızcasına Ə.Kərimli, X.İsmayıl... kimi parazitlər bayram ərəfəsində cəmiyyətdə təşviş, xof yaratmağa, əhalinin bayram əhval-ruhiyyəsini qanıqaraçılıqla əvəzləməyə çalışsalar da, istəklərinə nail ola bilməyiblər və bundan sonra da nail ola bilməyəcəklər. Çünki bu gün xalq-dövlət birliyini sarılmazlığı, dövlətin də real olaraq suveren və müstəqil olmasını təmin edir. Dağıdıcı tefəkkürlərini hadisələrə adekvat düşüncə istiqamətində dəyişməsələr, xalq özü bu dəfə onları birdəfəlik siyasətin uçurumundan üzünə qatıracaq. Qısa iplə dərin quyuya enməyə macal belə tapmayacaqlar! Nə Sorosun milyardları, nə Göbbelsin təbliğat maşını kimi gecəgündüz dezinformasiya üyüdən “Turan” TV-nin hay-küyü, nə bomba qucaşdırılmış qum saatlarının əcəl zəngi, nə də and-aman onları xilas edə biləcək.

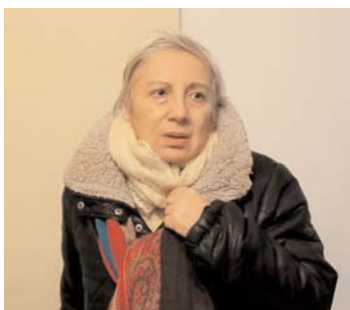
Rəfiqə HÜSEYNOVA

Leyla Yunusun xristianlaşan modeli

Bu, bir reallıqdır ki, Azərbaycan uğurlara imza atdıqca, çoxsaylı xarici təşkilatlar və ayrı-ayrı fərdlər açıq şəkildə düşmənçilik mövqelərini ortaya qoyurlar. Əbəs deyil ki, zaman-zaman həmin təşkilatlar “insan haqlarının qorunması” və s. tipli qondarma hesabatlar” hazırlayırlar, “bəyanatlar” səsləndirirlər”. Bu kimi təşkilatların dayaq mərkəzlərindən biri də erməni-pərəstlikləri ilə seçilən bir qrup “siyasi mühacirlərdir” ki, onlar bu istiqamətdə davamlı iş birliklərini qurmaqdadırlar.

Daim ermənipərəstliyi ilə gündəmdə olan “Sülh və Demokratiya İnstitutu”nun rəhbəri Leyla Yunus Avropa Şurasında keçirilən toplantıların birində canlı yayıma qatılaraq, növbəti dəfə Azərbaycan xalqına qarşı olan aşkar nifrətini nümayiş etdirib. Bununla da, L.Yunus guya “sülhpərvərlik” mövqeyindən çıxış edərək, ermənilərin dəyirmanına su tökən fikirlər səsləndirib. Doğrusu, bu, heç də təəccüb doğurmur. Çünki əqidesiz, əxlaqsız və mənəviyyatsız bir ünsürdən belə satqıncılıq və çirkin əməlləri həmişə gözlənilib. Görünür erməni dostları növbəti dəfə onun “dəstəyindən” yararlanmaq istəyiblər.

Fikirlərini “Erməni fobiya Azərbaycanda təhsilin tərkib hissəsi kimi” başlığı altında cəmləyən L.Yunus azərbaycanlıların uşaqlıq-

dan ermənilərə və bütün xristianlara qarşı nifrət ruhunda tərbiyə edildiyini söyləyib: “Uşaqları 10 yaşlarından başlayaraq, inandırmağa çalışırlar ki, azərbaycanlılar qara geyimli imansız xristianların və ermənilərin düşmənləridir”.

Bütün dünyaya tolerant və multikultural dəyərləri ilə örnek olan Azərbaycan dövlətinə və xalqına qarşı xas olmayan şəkildə şər-böhtan atıb, xristian ölkələri ilə Azərbaycan dövlətinin arasında bölücülük toxumu səpməyə cəhd göstərən L.Yunus, məhz həmin L.Yunusdur ki, illərlə Ermənistanın xüsusi xidmət orqanlarının təlimatları əsasında işləyən müxtəlif erməni QHT-ləri ilə əməkdaşlıqlar edib və bu gün də həmin fəaliyyətini Avropada davam etdirməkdədir.

O da əbəs deyil ki, AXCP sədri Əli Kərimli, Müsavatın keçmiş başqana İsa Qəmbərlə yanaşı bugünkü başqan Arif Hacıllı və digər satqınlar uzun illər Leyla Yunusla əməkdaşlıq edir, onu öz sıralarında gördüklərini bildirirlər. Bu isə, bir reallığı sübuta yetirir - bu gün L.Yunus Avropada Azərbaycan dövlətinə və xalqına qarşı şər-böhtan atırsa, onu dəstəkləyənlər də onun bu şər-böhtanına şərik çıxmış olurlar. Onlar dövlətin və xalqın düşməni obrazında bir daha özlərini ifşa etmiş oldular. Əgər belə olmasa idi, L.Yunusun bu çıxışını pisləyən bəyanat səsləndirərdilər. Lakin göründüyü və gözlənilirdi ki, bu, baş vermədi.

Leyla və Arif Yunusların xəyanətləri unudulmayıb

Ötən ilin sonunda Ermənistanın “Yerkəramas” qəzeti L.Yunusun bir açıqlamasında yazmışdı ki, 2013-cü ilin yanvar ayında Bakıda və İrəvanda ilk erməni-Azərbaycan birgə internet veb-saytının rəsmi təqdimatı olacaq. Onun sözlərinə görə, “İctimai müzakirələr” adlanan bu internet resursu iki ölkənin iki QHT-sinin - “Sülh və Demokratiya İnstitutu”nun və Ermənistanın “Region” Araşdırmalar Mərkəzinin uzun illər davam edən əməkdaşlığının nəticəsi olaraq ortaya çıxır. Lakin bu kimi ünsürlər və onların məlum himayəçiləri unudurlar ki, Azərbaycan xalqı bu səviyyədə ucuz və şəərətsiz təbliğatın məqsəd və məramını onlardan da yaxşı bilir və erməni lobbisinin, eyni zamanda, lobbinin təsir dairəsində olan antitürk dairələrin cəhdləri yenə də iflasa uğrayacaqdır. Azərbaycan xalqı hər bir nüansı, hər bir addımı dəyərləndirə bilən bir cəmiyyətdir və xalqımız düşmən dəyirmanına su tökən istər xarici maraqlı dairələri, istərsə də daxili limitdəki ləyaqətsizləri yaxşı tanıyır, bunların çirkin əməllərini düzgün qiymətləndirə bilir. L.Yunus kimi antimirill ünsürlər bilməlidirlər ki, belələrini heç qəbir də qəbul etməyəcək və buna əmin olsun. Zaman hər şeyi göstərəcək.

2002-2011-ci illərdə gender siyasətinin təhlilinə həsr olunmuş əsərlər

2002-ci ildə Əli Abasovun və Yelena Qasimovanın həm müəllifliyində Azərbaycan və rus dillərində nəşr olunmuş “Genderin aktual problemləri” adlı əsərdə informasiya cəmiyyətinin inkişafı ilə bağlı gender problemləri təhlil olunmuş, gender və siyasət qarşılıqlı münasibətləri nəzərdən keçirilmişdir.

S.Abbasova yazır: “Lalə Mövsümovanın 2002-ci ildə işıq üzü görmüş monoqrafiyası, ilk növbədə, Azərbaycan qadının mənəvi dünyasını, dini-etik keyfiyyətlərini araşdırsa da, müasir Azərbaycan cəmiyyətinin bəzi gender problemlərinə də toxunur. Müəllif keçid dövrünün qadınların sosial-iqtisadi durumunda doğurduğu təbəddülatları, o dövəmdə qadınların üzleşdikləri mənəvi problemləri təhlil edir.

Svetlana Nəcəfova və Söhrab Səfiyevin birgə tərtib etdikləri “Azərbaycanın qeyri-hökumət qadın təşkilatları” adlı məlumat kitabçasında 2000-ci illərin əvvəllərində Azərbaycanda fəaliyyət göstərən bəzi qeyri-hökumət təşkilatları haqqında ətraflı məlumat verilir.

2000-ci illərin əvvəllərində gender problematikasi Qərb Universitetinin də prioritet tədqiqat istiqamətlərindən birinə çevrilmişdi. Universitet nəzdində fəaliyyət göstərən Gender Araşdırmaları Mərkəzi bu sahədə bir neçə tədqiqatı nəşr etdirmişdir. 2002-ci ildə buraxılmış “Gender: tarix, cəmiyyət, mədəniyyət” adlı mühazirələr məcmuəsi şəxsiyyət və insan hüquqları, qadın və kişi sosiallaşmasının fərqləri, ailənin gender aspekti, ənənəvi və demokraük dəyərlər, hakimiyyət orqanlarında və əmək meydanında qadınlarla kişilərin qeyri-bərabər iştirakı kimi mövzuları əhatə edir.

Bu məcmuədə iştirak etmiş müəlliflərdən birinin - Qərb Universitetinin iqtisadiyyat, marketing və menecment kafedrasının dosenti Q.Süleymanovanın 2003-cü ildə “Azərbaycan Respublikası əhalinin məşğulluğunun gender aspektləri” adlı monoqrafiyası işıq üzü görmüşdür. Əsərdə 2000-ci illərin əvvəllərində keçid dövrünü yaşayan ölkəmizin iqtisadiyyatının gender aspektlərinə toxunulmuş, əhalinin həyat səviyyəsi gender prizmasından nəzərdən keçirilmiş, məşğulluğun gender problemləri, qadın işsizliyinin səbəbləri araşdırılmışdır. Bu zaman müəllif öz tədqiqatçı vəzifəsini, sadəcə, iqtisadi məsələləri şərh etməklə məhdudlaşdırmamış, sosial sferanın, ələlxusus da, səhiyyənin, təhsilin və mədəniyyətin inkişafının gender aspektlərini də

diqqətlə nəzərdən keçirmiş, bu sahələrdə mövcud problemləri doğuran səbəb və amilləri təhlil etmişdir.

2004-cü ildə yenə də sözügedən birlik tərəfindən “Təhsil və Gender” adlı növbəti məqalələr toplusu işıq üzü görmüşdür. Topluda ölkədə mövcud təhsil qanunvericiliyi, təhsilin gender problemləri, eləcə də, gender təhsili və maarifi mövzularını nəzərdən keçirən maraqlı məqalələr dərc olunmuşdur.

2005-2006-cı illərdə Qərb Universiteti tərəfindən Azərbaycan və rus dillərində nəşr olunmuş “Gender elminə giriş” adlı 2 cildlik fundamental əsər əvvəlki nəşrlərin məntiqi davamı olmaqla yanaşı, gender və ekologiya, gender və sənətsünaslıq, gender və filologiya, gender və jurnalistika, həmçinin mədəni aniropologiyanın, konfliktologiyanın gender aspektləri kimi mövzuları da əla qiymət almışdır.

Dilruba Camalova, Möminat Ömərova və Sabir Gəncəlinin müəllifləri olduğu “Qadın hərəkatının ön cərgələrində” adlı kitabda Azərbaycanda qadın azadlığı tarixinə qısa nəzər salınmış, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin qadınlarla əlaqədar fərmanları və sərəncamları ətraflı şərh olunmuş, müstəqil Azərbaycan qadınlarının I və II qurultayları, Qadın Problemləri üzrə Dövtət Komitəsinin o dövrdə həyata keçirdiyi tədbirlər və Azərbaycan qadınlarının beynəlxalq əlaqələri geniş işıqlandırılmışdır.

S.Abbasovanın fikrincə, Azərbaycanın keçid dövründə iqtisadi və sosial inkişafının gender aspektləri və problemləri iqtisadçılar alim Abhəyat Abdullayevanın elmi tədqiqatlarının əsas mövzusuudur. O, dissertasiya işi və bir sıra məqalələrində ölkəmizin 1990-cı illərin sonları, 2000-ci illərin əvvəllərində qarşılaşdığı problemlərin qadınların maddi vəziyyətinə, sosial statusuna, eləcə də, demoqrafik proseslərə necə təsir göstərdiyini araşdırmış, o illərdə əmək bazarında qadınların məşğulluğunu, sosial müdafiə sistemini gender baxımından təhlil etmiş, əmək haqlarında gender disproporsiyası, yoxsulluğun feminləşməsi, qadınların sosial-iqtisadi hüquqları, özəlləşdirmə prosesində qadınların iştirakı kimi məsələləri nəzərdən keçirmiş, səhiyyə və təhsil sisteminin gender mənzərəsinə aydınlıq gətirmiş və mövcud problemlərə dair tövsiyələrini vermişdir. Sevinc Rzayevanın 2013-cü ildə müdafiə etdiyi iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru dissertasiyası Azərbaycan Respublikasında məşğulluq sahəsində gender bərabərliyinin təmin edilməsi mövzusunda həsr edilmişdir. Dissertasiyada Azərbaycanda məşğulluğun bəzi gender xüsusiyyətləri təhlil edilmişdir. Tədqiqat 2008-ci ildə yekunlaşdırılmışdır.

Nəzakət Fərziyevanın tədqiqat

iş qadın hüquqlarının müdafiəsi sahəsində beynəlxalq hüquqi normaların Azərbaycan qanunvericiliyinə implementasiyası probleminə həsr edilmişdir. Əsərdə beynəlxalq hüquqi-normativ bazanın formalaşması məsələlərinə daha geniş yer ayrılmışdır.

Azərbaycanda müasir dövrdə qadın hərəkatının bəzi məsələləri Nailə Zülfüqarovanın dissertasiya işində tədqiq olunmuşdur. Tədqiqatın elmi yeniliyi ondadır ki, qadın hərəkatı vətəndaş cəmiyyətinin gender aspektlərinin təhlili ilə əlaqədə öyrənilir. Əsərdə müxtəlif gender nəzəriyyələrinin və təlimlərinin, feminist konsepsiyalarının şərhinə həddindən artıq geniş yer ayrılmış, və əksinə, müstəqillik illərində Azərbaycanda qadın hərəkatının təhlilinə daha az diqqət yetirilmişdir. Bununla yanaşı, müəllifin Azərbaycanda qadın “üçüncü sektorunun” formalaşmasına dair gətirdiyi faktlar və prosesin mahiyyət cəhətləri haqqında mülahizələri maraqlıdır.

2008-ci ildə Qafqaz Universitetində AQUPDK-nın və Təhsil Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 85 illiyinə həsr olunmuş Ümumrespublika Konfransı keçirilmişdir. Konfransın materialları sonralar ayrıca kitab kimi çap olunmuşdur. Tədbirdə H.Hüseynova, B.Muradova, R.Aslanova, M.Abbasova, G.Məmmədova, B.Axundova, R.İbrahimbəyova, R.Mirzəzadə və başqaları ölkəmizdə həyata keçirilən dövlət gender siyasəti, bu siyasətin strateji prinsiplərinin müəyyənləşdirilməsində Heydər Əliyevin rolu, Azərbaycan cəmiyyətində qadınların mövqeyi, elm, təhsil və mədəniyyətin inkişafının gender aspektləri və s. mövzularda praktiki səciyyəli məruzələrlə çıxış etmişdilər. S.Abbasova daha sonra yazır: “Son illərdə Azərbaycanda qadın siyasəti və qadın fəallığının çeşidli aspektlərinin öyrənilməsi sahəsində Gülzar İbrahimovanın tədqiqatları xüsusi qeyd olunmalıdır. G.İbrahimovanın “XIX-XX əsrlərdə Azərbaycanda qadın siyasəti adlı doktorluq dissertasiyası və bu dissertasiyanın məzmununun əks olunduğu monoqrafiyası”, sadəcə, qadın siyasətini deyil, ümumiyyətlə, qadın məsələsinin müxtəlif sətjet xətlərini araşdırır. Tədqiqatın xronoloji çərçivəsi kimi XIX-XX əsrlər göstərilərsə də, o, faktiki olaraq, Azərbaycan tarixinin kifayət qədər böyük dövrünü əhatə edir. Təbii ki, belə xronoloji çərçivədə öyrənilən problem və məsələlərin eyni dərəcədə dərin və hərtərəfli təhlilini vermək çətindir.

Bizi maraqlandıran sətjetlər dissertasiyanın “Heydər Əliyevin idarəçilik sistemi və qadın siyasəti” adlanan V fəslində nəzərdən keçirilmişdir. Fəslə Ümummilli Liderin idarəçilik sistemi haqqında məlumat verilmiş, 1970-1980-ci illərdə respublikamızda gedən

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu**

KIVDF

www.kivdf.gov.az

*Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti
yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin
İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə
dəstəyi ilə “İnsan hüquq və azadlıqlarının
müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət
səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi
fəallığının artırılması” istiqaməti
çərçivəsində hazırlanıb*

proseslər dəyərləndirilmiş, müstəqillik dövründə dövlət quruculuğu məsələlərinə münasibət göstərilmiş, niüvafiq qanunvericilik praktikasına beynəlxalq gender hüquqi normalarının daxil edilməsi izlənilmiş, səhiyyə və təhsil sahəsində gender tarazlığının riayət olunmasına yönəlmiş tədbirlər və bu sahələrdə mövcud vəziyyət şərh edilmiş, dövlətin gender siyasətini ehtiva edən əsas qanunlar, sərəncamlar və qərarlardan söhbət açılmışdır. AQUPDK-nın fəaliyyəti nəzərdən keçirilmiş, digər istiqamətlərdə olduğu kimi, dövlət qadın siyasətində varislik prinsipi nə əməl olunduğu faktlarla əsaslandırılmışdır. Yeri gəlmişkən, Ulu Öndər Heydər Əliyevin qadınlara münasibətdə siyasəti müəllifin bir başqa monoqrafiyasında xüsusi araşdırılmışdır. Ümumən götürüldükdə, bizi maraqlandıran dövr üzrə dövlət-qadın siyasətinin bir sıra mahiyyət və məqamlarını aydınlaşdırmaq baxımından G.İbrahimovanın tədqiqatlarının elmi dəyəri yüksəkdir. Lakin bununla yanaşı, sözügedən əsərlərdə qadınların sosial-iqtisadi inkişafı, 1970-1980-ci illərdə müstəqillik dövründə qadın hərəkatı, qadın qeyri-hökumət təşkilatlarının fəaliyyəti nisbətən öləri işıqlandırılmışdır”.

Azərbaycanda gender tədqiqatları, qadınların sosial və iqtisadi inkişafı haqqında araşdırmalardan danışarkən, Rəna İbrahimbəyovanın adını xüsusi çəkməliyik. Onun iqtisadiyyatın, o cümlədən, yoxsulluğun gender aspektlərinə, gender büdcəsinə, ölkəmizin gender inki-

şafına dair araşdırmaları əsrlərin qovşağında Azərbaycanda sistem taransformasiyaları şəraitində qadınların inkişafının bəzi xüsusiyyətlərini aşkara çıxarmağa imkan vermişdir. Sözügedən müəllifin İ.Fərzəliyevlə birlikdə yazdığı “Azərbaycanda gender bərabərliyinin qanunverici əsasları” toplusu ölkə qanunvericiliyinin gender ekspertizası baxımından önəm kəsb edir.

S.Abbasovanın qeyd etdiyi kimi, 2011-ci ildə Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi və AMEA Fəlsəfə, Sosiologiya və Hüquq İnstitutunun “Politologiya və Siyasi Sosiologiya” şöbəsi müstəqilliyimizin 20 illiyi mövzusunda birgə elmi-praktik konfrans keçmiş və həmin konfransın materialları toplum halında nəşr olunmuşdur. Kitabda müstəqillik illərində Azərbaycan qadının inkişafı, habelə, ölkəmizdə müasir gender vəziyyətinin müxtəlif aspektləri mövzusunda müxtəlif müəlliflərin məqalələri toplanılmışdır.

Bizim 2007-ci ildə nəşr olunmuş monoqrafiyamız XIX əsrin II yarısından XXI əsrin əvvəllərinə kimi tarixi proseslərlə zəngin bir dövrü əhatə edir və Naxçıvan Muxtar Respublikasında qadın hərəkatının inkişaf mərhələlərini araşdırır. Monoqrafiyanın IV fəslində 1990-cı illərdə qadınların vəziyyəti, ictimai-siyasi və mədəni həyatda iştirakı tədqiq olunmuşdur.

**Vahid Ömərov,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru**

28 mart 2019-cu il

Əli İnsanov niyə ağıllanmadı?

Müxalifət başbilənləri keçmiş səhiyyə nazirinə milyarder Corc Sorosun hərif variantı kimi baxırlar

Hər zaman səhv, ağilsız siyasət aparənlərin sonu acınacaqlı olub. Xüsusi ilə də, bu gün bir, sabah isə başqa əqidəyə, ideyaya qulluq edənlər daha acınacaqlı rüsvayçılıqla üzləşirlər. Siyasətə qoşulmaqla yolunu azanlar sırasında bəzən vəzifədə olub, amma bəd əməllərinə görə oradan uzaqlaşdırılan şəxslər də az deyil. Belə anormal siyasətin daşıyıcılarından biri də keçmiş səhiyyə naziri Əli İnsanovdur. Bu şəxsin keçmiş, nazir olduğu zaman etdiyi əlləm-qəlləm əməllərdən söhbət açmayacam. Çünki onun əməlləri ilə bağlı cəmiyyət kifayət qədər məlumata malikdir. Deyəcəyim və qeyd edəcəyim fikir Prezidentin Novruz bayramı ərafəsi xeyirxahlıq və humanistlik göstərərək 431 nəfərin, o cümlədən, Ə.İnsanovun əfv edilməsi barədə Sərəncam imzalamasından sonra keçmiş səhiyyə nazirinin Prezidentin qarşısında diz çöküb, baş əyib təşəkkürünü bildirməkdənsə, ağlına deyil, ağzına gələnə danışmasıdır.

sində və dövlət aktivlərinin qanunsuz özəlləşdirilməsinin təşkilində ittiham olunub. 2007-ci ilin aprel ayında Ə.İnsanov Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hökmü ilə əmlakı müsadirə olunmaqla və 3 il ərzində dövlət vəzifəsi tutması qadağan edilməklə, 11 il müddətinə azadlıqdan məhrum olunub. Ə.İnsanov vəzifədən azad edilib, damğalandıqdan sonra öz fikrini 180 dərəcə dəyişdi. Başladı hədyan-hədyan danışmağa. İddialar irəli sürdü ki, “ölkədə demokratiya yoxdur”, “azad məhkəmələr mövcud deyil”, “onun hüquqları pozulub”, “Cəmil Həsəni lider ola bilər” və nəhayət, i.Qəmbərə genetik xəstə dediyinə görə, ondan üzr istəməsi və kömək istəməsi. Çoxları həbsxananın təsiredici ab-havasının onun ağılında tormozlanma, bir az da çaşmalar yaratdığını düşündülər. Çünki, nazir olduğu zaman müxalifətçiləri “Qərbin agentləri”, “faşistlər” adlandırır, onların güllələnməli olduğunu bildirirdi.

Müxalifət başbilənləri də, zamanında Ə.İnsanov haqqında öz qəzetlərində palaz-palaz yazılar dərc edir, onu rüsvətxor və korrupsioner adlandırırdılar. Bu gün isə, müxalifət liderləri Ə.İnsanovu müdafiə edir, “qardaş” adlandırırlar. Bu zaman istər-istəməz, belə bir sual yaranır ki, bir insan məlum cinayətlərinə görə həbsə düşdüyü müddətə qədər müxalifətin ən qatı düşməniydisə, nədən həbs olunan kimi onların dostuna çevrildi? Araşdırmalar təsdiq edir ki, Ə.İnsanovu müdafiə edənlər heç də onun “qara qaşına”, “qara gözüne” aşıq olmayıblar. Aşıq olduqları isə, onun vaxtilə çapıb-taladığı pullarıdır. Yeni müxalifət başbilənləri Ə.İnsanova Corc Sorosun hərif variantı kimi baxırlar.

İ.ƏLİYEV

Əli İnsanov da anti-Azərbaycan dairələrin nöqəri olmağa can atır

Ə.İnsanov ağzı köpüklənə-köpüklənə uydurur ki, guya onun azadlığa çıxmasına Avropa və ABŞ yardımçı olub. Söz yox ki, onu bu cür hətərən-pətərən danışmağa təhrik edən, müxalifətin dağıdıcı qanadıdır. Çünki tərəflər olub, keçənləri unutmaqda bir-birinin qarşısında öhdəlik götürüblər. İnsanov həbsdə olduğu zaman iddialar irəli sürdü ki, o və tərəfdarları müxalifətə qoşulacaq ki, nədi-nədi, məhkəməsində keçmiş Müsavat başqanı İsa Qəmbər, “Milli Şura”nın sədri Cəmil Həsəni və digərləri iştirak edib. Onun səhiyyə naziri olarkən, yüksək tribunadan i.Qəmbəri “genetik xəstə” adlandırmasını bir qədər sonra yazacağım fikirlərə saxlamaqla, ilk öncə, sual olunur: bu

gülməli məxluq, görəsən, hansı tərəfdarlarından danışır? Mövcud faktlar təsdiq edir ki, Ə.İnsanovun siyasi arenada tərəfdarı yoxdur. Olmayan şey haqqında danışmaq isə, sayıqlamaq əlamətidir ki, bu da qocalığının pik nöqtəsində var-gəl edən Ə.İnsanov üçün təəccüblü deyil. Vəzifədə olduğu zaman qohum-əqrəbasından ibarət şəxslər onun ətrafında fırlanıblarsa, bu gün onlar da İnsanovdan üz döndəriblər. Çünki o, qocalaraq, əlindəki əsa da mənasız taxta parçasına çevrilib. Yeni siyasət üçün yararsız və perspektivsizdir.

Oğru satqınla iş birliyi qurur

Məlum olduğu kimi, Ə.İnsanov 2005-ci ilin oktyabr ayında həbs edilib. O, dövlət vəsaitlərinin mənimsənilmə-

Xainləri gözləyən sonluq

Separatçı çağırışlar edənlərin sonu

Fəxrəddin Abbaszadənininki kimi olur

Ermənistan agent Fəxrəddin Abbaszadənin kimliyi üzərində düşünürkən, “Uzaq sahillərdə” filmindəki satqın Karranti ilə Mixaylo arasındakı məşhur dialoq yada düşür: “Mən alman deyiləm, Mixaylo, mən italyan da deyiləm, mən...” Mixaylo deyir: “Sən ancaq alçaqsan! “Bəli, gec-tez, nə vətəni, nə də milli mənsubuqları olmayan xainlərin, satqınların, şərəfini satmışların F.Abbaszadənin aqibəti kimi olacaq. Özünü qondarma “Talış-Muğan Respublikası”nın “məclis sədri”, “politoloq”, “tarixçi” kimi təqdim edən Fəxrəddin Abbaszadə, əslində, erməni agentidir, vətən xainidir, satqındır!

“Erməni məşası” damğası ilə yaşayan satqın

F.Abbasov Azərbaycana düşməni kəşilən, bir zamanlar ölkəmizi bölməyə və “Talış-Muğan Respublikası” yaratmağa çalışan Əlikram Hübətəvəla ey-ni mövqedən çıxış edib. Vətənə xəya-

nəti üzə çıxandan sonra Rusiyaya qaçan F.Abbaszadə uzun müddət Azərbaycan dövlətçiliyi əleyhinə təxribat xarakterli çıxışlar edib. Həmin çıxış və addımlar bu günə qədər davam etməkdə idi. Abbaszadə tez-tez İrəvana gəlir və xüsusən, Azərbaycanın işğal altında olan Xankəndi şəhərinə səfər edirdi. O, ermənilərə məxsus mətbuat orqanlarında Azərbaycana qarşı çağırışlar səsləndirib. Dəfələrlə İrəvanda separatçı tədbirlərə qatılan F.Abbaszadə düşmənin maraqlarına uyğun addımlar atıb və ölkəmizə qara yaxmaqla məşğul olub. Bundan başqa, onun Ermənistan xüsusi xidmət orqanları ilə əməkdaşlıq etdiyi də bildirilir.

2005-ci ildəki parlament seçkiləri ərəfəsində Azərbaycana gəlib, öz namizədliyini irəli sürsə də, millət vəkili seçilə bilməyib. Həmin vaxt Azərbaycan əleyhinə apardığı təbliğata və qanunsuz fəaliyyətə baxmayaraq, onun sərbəst olaraq, ölkəyə gəlməsinə zəmin yaradılıb.

Təbii ki, qanıçən Ermənistan rejiminin qucağında oturan bu nadan se-

paratçı - F.Abbaszadə heç bir halda pozucu niyyətinə nail ola bilməz. O, daim öz üzərindəki “erməni məşası” damğası ilə yaşayacaq.

Lakin xainlərin istifadə müddəti onların qulluq etdiyi ağalarının nəzərindəki faydalılıq və yararlılıq əmsalına görə ölçülür. Bir həqiqəti də anlamaq lazımdır ki, bu gün həm Rusiyada, həm Avropada gizlənən xəyanətkarların və agentlərin aqibəti F.Abbaszadənininki kimi olacaq.

R.HÜSEYNOVA

Təhmasib Novruzov

Ağına da lənət, qarasına da!

1988-ci ildə Dağlıq Qarabağ siyasi oyunu start götürəndə, hamı dedi ki, bu hadisələri qızıqsıran, ona vüsət verən Vilayət Partiya Komitəsinin birinci katibi Gevorkovdur, yeni Gevorkyan! Bu şəxs azərbaycanlı qadınla ailə həyatı qurmuş və islam qaydaları ilə müsəlman olmuşdu. Nə qədər olmasa, içində Azərbaycana bir az da olsa, müsbət münasibət vardı. Azərbaycan KP MK-nın o zamankı başbilənləri tez-tələsik Gevorkovu işdən kənarlaşdırıb, yerinə qatı daşnak Poqosyanı təyin elədilər və düşündülər ki, bununla problemin qarşısını almış oldular.

Amma az keçmədi ki, Poqosyan deyilən daşnakın nə qədər təhlükəli şovinst olduğu ortaya çıxdı və Dağlıq Qarabağda separatçı-terrorçuların arxa-dayağı kimi fəaliyyəti bu oyunu daha təhlükəli məcraya yönəltdi. Eynilə Ermənistanda, guya problemi çözmək məqsədilə, Dəmirçiyanı kənarlaşdırıb Arutyunyanı Ermənistanın başına gətirdilər. Amma burda hadisələr nəinki səngidi, daha da alovlandı, Qədim Azərbaycan torpaqlarında süni yaradılmış Ermənistandan son azərbaycanlılar da qovuldu və haylar fəxrilə “Türksüz Ermənistan”a nail olduqlarını bayram etdilər. Sonra Petrosyan, ardınca Koçaryan, Sarkisyan, indi isə Paşinyan...

Kim mənə qınayır-qınasın, bunu deməyə bilmirəm. Vallah, biz qüdrətli, qeyrətli, böyük tarix yaratmış bir millət olmağımıza rəğmən, həm də aşırı dərəcədə sadələvhük. XVII əsrdən başlayaraq, müsəlman-türklərin ərazisi hesabına özünə dövlət qurmaq ideyasını ortaya atıb, ağalarının da hərtərəfli dəstəyi ilə sonda buna nail olan, həta həyasızcasına özlərini bu torpaqların “aborogen xalqı” adlandıran hayların içindən kiminsə ədalətə və tarixi həqiqətlərə boyun əyəcəyinə, yüz illərdir davam edən şovinst istəklərə qarşı çıxacağına hələ də inanırıq. Ya da özümüzdü zorla buna inandırmağa çalışırıq. Eynilə, ötən il Ermənistanda baş verən hadisələr fonunda Qərbin dəstəyilə hakimiyyətə gələn Paşinyanın da demokrat olduğu-na, onun haqqa-ədalətə əsaslanan siyasət yürüdəcəyinə inananlar oldu. Amma ataların məşhur deyimində ilan yerinə erməni ifadəsini işlətsək, belə olur: “Erməninin ağına da lənət, qarasına da!” Artıq təkcə bizə və türk dünyasına deyil, bütün bəşəriyyətə məlumdur ki, hay adlanan bu köksüz tayfa qırığı heç vaxt müstəqil olmayıb, indi də müstəqil deyil. Müstəqil olmayan, kimlərinsə (əslində, o kimlər bizlərə yaxşı məlumdur) çubuğu ilə, sadəcə, tapşırıqları icra (oxu: ifa) edən bir tayfanın özü öz siyasətində düzəliş edəcəyinə inanmaq, bir az əvvəl dediyimiz sadələvhülyün bariz nümunəsidir. Xatırlayın, 1998-ci ildə Levon-Ter Petrosyan hadisələrin belə davam etməsinin onların zərərinə olduğunu, ardınca Azərbaycanla razılığa gəlməyin vacibliyini bəyan etdi. Nəticə nə oldu? Dərhal bu ilan tayfasının ağı verənləri Petrosyanı hakimiyyətdən kənarlaşdırdılar. Ardınca Koçaryan razılığa gəlmək istədi, Ermənistanda nələr baş verdi! Sarkisyan “gözü çıxan qardaşları”na baxıb, nə dedilər onu da yerinə yetirdi. Sonra da, guya Ermənistanın demokratik ölkə olması imicini yaratmaq üçün Qərbdəki ağaları inqilab yolu ilə Paşinyan deyilən bir psixi getirib çıxardılar dövlət başına. Əvvəl-əvvəl nə dediyini, nə danışdığını qanmayan, siyasətdən, diplomatiyadan tamamilə bixəbər bu zavallını tezliklə həmin ağalar qızıqsıdırıb, saldılar ortaya ki, sən qorxma, Azərbaycana hədyanlar söylə. Xəstə tənəyyüllü bu diğə da başlayıb onların dediklərinə əməl etməyə. Daha doğrusu, özgədən aldığı cəsarətlə küyə gedib danışdı. Kimdi Paşinyan ki, özbaşına Ermənistanın siyasətini müəyyənləşdirə, onu idarə edə, başqalarına da həqarət yağdıra bilsin? Ağaları desə dağa sür, dağa sürəcək, dərəyə sür, dərəyə sürəcək. Guya dünya da bunları görmür, yaxud dünyə tarixi bilmir, indiki beynəlxalq hüquq normalarının da bu köksüzlərə şamil olunmasını “ədalətsizlik”(???) kimi qəbul edir. Nəticədə, bu torpaqların tarixi sahibi olan qədim bir millətin həm tarixi, həm də indiki beynəlxalq hüquq normaları ilə müəyyən edilən adi haqları tapdanır. Nə isə... Xəbər verildiyinə görə, martın 28-də bu Paşinyan deyilən buyruq qulu ilə bizim Prezidentimiz Minsk Qrupu həmsədrlərinin vasitəçiliyi ilə görüşü olacaq. Sizləri bilmirəm, amma mən əminəm ki, ağaları Paşinyana necə tapşırıq veribse, o da elə danışacaq. Sadəcə, danışacaq ki, “sülh” istədiyinə dünyanı inandırma bilsin. Bizim Prezidentimizdə də kifayət qədər səbr var. Bu səbr yalançını son mənzilinə qədər qovmağa yetər. Görək o son mənzilə çatanda, yeni divar qurtaranda, nə edəcək bu zavalsız, bədbəxt millətin əl buyruqçusu olan “başqan”ı?

T.L.Barandovanın qeyd etdiyi kimi, beynəlxalq qadın hüquqları təsisatı yeni konsept kimi XX əsrdə sosial ədalət, demokratiya prinsipinə, dəyərinə, standartına və insan haqlarının gerçəkləşməsi (onların qadınlara yayılmasını vurğulamaqla) şərtinə çevrilmişdir. Gəldiyimiz qənaətə görə, gender ölçülməsi müxtəlif gender qruplarının, o cümlədən, qadınların hüquqi bərabərliyinin və hər növ ayrı-seçkiliyin istisnasının əməli surətdə təminatına imkan verən siyasi-hüquqi və sosial institutların (o cümlədən, müvafiq mexanizmlərin) formalaşması və fəaliyyəti ilə, bilavasitə bağlıdır. BMT və Beynəlxalq Əmək Təşkilatı (BƏT) gender bərabərliyinin irəli çəkilməsi üçün xüsusi konvensiyalar və qətnamələr işləyib hazırlamışlar ki, onlar bir çox ölkə tərəfindən ratifikasiya olunmuşdur. Regional səviyyədə gender bərabərliyinin dəstəklənməsi üçün Avropa Şurası (AŞ) və Avropa İttifaqı çərçivəsində alətlər yaradılmışdır. MDB ölkələri konstitusiyaları cinsi əlamətə görə fərq qoymadan bərabərliyin təminatına zəmanət verən maddələr ehtiva etməkdədir.

Sevinc Abbasova yazır: “Güman olunur ki, gender bərabərliyinə nail olmaqdan ötrü fərdlərə hüquq və imkanlarını reallaşdırmaqda kömək göstərməklə, onların siyasi, iqtisadi, sosial, mədəni inkişafa töhfə vermələrinə və əmək və həyat yaradıcılığının nəticələrindən yararlanmalarına şərait yaratmaqla, dövlət və cəmiyyət mədəni stereotipləri dəf edir. Beləliklə, gender bərabərliyinin ilkin subyekt fiziki şəxslərdir (fərdlərdir); onların fərqli davranışı, baxışları və tələbatları həm kişilər, həm də qadınlar, eləcə də, onların müxtəlif (sosial) qrupları üçün kollektiv şəkildə bərabər əsaslar üzərində dəstəklənir. Gender bərabərliyinə nail olma insan hüquqları uğrunda mübarizənin tərkib hissəsi olaraq nəzərdən keçirilir və siyasi-hüquqi praktikanın ayrılmaz ünsürünə çevrilir.

Yeri gəlmişkən, qeyd edərdik ki, beynəlxalq qadın hüquqlarının müdafiəsi institutu, şəxsi qənaətimizə görə, iki təmayülün inkişafı nəticəsində təşəkkül tapmışdır. Birincisi, bəhs edilən fenomenin araşdırılması zamanı insan hüquqları sisteminin XX əsrdə, ələlxüsus, Birinci Dünya müharibəsindən sonra baş vermiş əhəmiyyətli keyfiyyət dəyişiklikləri nəzərə alınmalıdır. Bu zaman sözügedən sistemin bir tərəfdən ekstensiv olaraq artması müşahidə olunurdu, yəni o, getdikcə daha çox qlobal miqyas almaqla, müxtəlif ölkə və topluslara nüfuz edirdi. Lakin bununla yanaşı, insan hüquqları sistemi, həmçinin intensiv olaraq “dərininə” inkişaf edirdi, başqa sözlə, o öz fəaliyyət çevrəsinə tədricən çəşidli sosial təbəqələri və kateqoriyaları daxil etməkdə idi.”

Nəticədə, qadınlar da insan hüquqlarının xüsusi subyekt olaraq qəbul və təsbit olunurdu. İkinci təmayül isə, bilavasitə feminist hərəkatının öz gedişi ilə əlaqədər idi. Məhz insan haqlarına yönəlmiş feminist tənqid onların qadınların mənafe və maraqları nöqteyi-nəzərindən ciddi təşhif olunmasında əhəmiyyətli rol oynamışdı.

Qadın hüquqlarının beynəlxalq müdafiəsi beynəlxalq hüququn institutu olub, həyatın bütün sahələrində qadınların hüquqlarının ümumi şəkildə hörmət, riayət, təmin və müdafiə edilməsi məqsədilə dövlətlərin əməkdaşlığını tənzimləyən müqavilə normalarının məcmusunu təmsil edir. Qadınların insan hüquqları sahəsində bir sıra beynəlxalq müqavilə

bərabərlik və insan ləyaqətinə hörmət hüququ. Bu, insanın təbii ayrılmaz hüquq və azadlıqlardır. Qadınlar üçün tarixən iki nəsil hüquqlar şəxsi (nikah), mədəni və siyasi haqlar olmuşdu: əri müstəqil seçmək hüququ, təhsil hüququ, peşəkar fəaliyyətə olan hüquq, aktiv və passiv seçki hüququ. Bir potensial qurban kimi, “qadınlar və uşaqlar” kateqoriyası çağdaş insan haqlarının müdafiəsi sisteminin yaradılmasından, təqribən 40-50 il öncə, Milletlər Cəmiyyəti egidası altında inkişaf edən beynəlxalq humanitar hüquqda artıq yer almışdı.

Lakin zamanla aydın oldu ki, qeyri-məhdud fərdi azadlıq və insanın dövlətdən və cəmiyyətdən tam müstəqilliyi şəxsiyyətin dövlətə total təbəciliyə qədər əlverişsiz sosial və şəxsi nəticələrə malikdir. Kompromis axtarışına başlanıldı və bu axtarış insanın əsas hüquqlarının, yaxud ikinci nəsil hüquqlarının formalaşmasına gətirib çıxardı. Bu hüquqlara sosial-iqtisadi və mədəni hüquqlar daxildir - əmək və işi sərbəst seçmək hüququ, sosial təminat hüququ, təhsil hüququ və s. Bu hüquqların

Beynəlxalq qadın hüquqları təsisatı

lələrin qəbul edilməsinə baxmayaraq, bütün dünyada qadınlar yenə də müxtəlif növ ayrı-seçkiliyə məruz qalmaqdadırlar.

S.Abbasovanın qeyd etdiyi kimi, bəzi tədqiqatçılar qadın hüquqlarının institutlaşmasında üç mərhələni fərqləndirirlər. Birinci mərhələ qadın hərəkatı proqramının tərkib hissəsi kimi qadınlara müəyyən hüquq və azadlıqların (yaxud da, ümumiyyətlə hüquqların) verilməsi tələbi ilə bağlı idi ki, bu, xronoloji olaraq, XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərinə təsadüf edirdi. İkinci mərhələdə qadınlara hüquqların verilməsi ictimai diskursa (ictimai müzakirələr diskursuna) daxil edildi ki, bu da, daha çox iki dünya müharibəsi aralığında cərəyan edirdi. Üçüncü mərhələ -qadın hüquqlarının leqallaşması və onların qanunvericilikdə təsbiti ilə əlaqədərdir.

Yuxarıdakı təsnifat insan hüquqlarının üç nəslə bölünməsi ilə analogiya üzrə aparılır. Bəlli olduğu kimi, insan hüquqlarının ilk nəslinə ənənəvi liberal dəyərləri aid edirlər: fəkir, vicdan və din azadlığı hüququ, yaşamaq hüququ, şəxsiyyətin azadlıq və təhlükəsizlik hüququ, ədalət,

həyata keçirilməsi üçün, əksinə, dövlətin müdaxiləsi vacibdir, yəni hüquqların normativ təyini və onlara riayət olunması zamanətlərinin təmin olunması zəruridir. Bu əsasda yaranmış sosial dövlət, yaxud da ümumi rifah dövləti konsepsiyası iqrar edir ki, cəmiyyət (dövlətin vasitəsilə) sürətli sənayeləşmə və urbanizasiya şəraitində bütün üzvlərinə rifahın və sabitliyin müəyyən minimumu təmin etməlidir. Bu məqsədlərə çatmağın vasitəsi kimi dövlətin sosial siyasəti çıxış edir. Onun vəzifəsi, ilkin olaraq, yoxsulluğun və xüsusən də, səfiliyin miqyasını məhdudlaşdırmaq, həmçinin, maddi yaşam qaynaqlarına, hər şeydən öncə, özlərindən asılı olmayan səbəblər üzündən malik olmayan şəxsləri həmin qaynaqlarla təmin etmək sayılırdı.

S.Abbasova yazır: “Yeri gəlmişkən, müasir Azərbaycan Respublikası öz sosial-siyasi praktikalarında, məhz modern çağı üçün səciyyəvi olan adı çəkilən ümumi rifah dövlətinin ənənələrinə (və həmin ənənələrin ayrılmaz hissəsi olan sosial təminat hüququ institutunda formalaşmış qadın hüquqlarına) sadıqlıq nümayiş

etdirir. Nəhayət, insan hüquqlarının üçüncü nəslinə cinsi, irqi, etnik, milli və ya yaş əlamətinə görə, ayrı-seçkilikdən azad olma hüququ, milli özünü təyinat hüququ, sağlam ətraf mühitə olan hüquq və s. hüquqlar daxildir. Kollektiv hüquqlar anlayışı onu bildirir ki, bəzi sosial qruplara mənsub olan fərdlər öz hüquqlarını gerçəkləşdirmək üçün daha irəliyə getmiş qrupdan olan fərdlər kimi imkanlara malik deyillər. Bu cür sosial qrupların (məsələn, məhdud fiziki imkanları olan insanlar) öz insan hüquqlarının gerçəkləşməsi üçün əlavə mexanizmlərə və hətta əlavə (xüsusi) hüquqlara ehtiyacı var. Beynəlxalq hüquq, həmçinin, qadın hüquqlarını (woraen’s human rights) üçüncü nəsil kollektiv hüquqlara aid edir. Bu hüquqlar, ilk növbədə, cəmiyyətdə formal-hüquqi bərabərliyinin təminatı ilə bağlı olub, qadınların insan haqlarının ümumi massivinə “cəlb olunmasına” şərait yaratmaq məqsədini ehtiva edir”.

Müasir beynəlxalq hüquq özündə həm ümumiləşdirici (yəni insan hüquqlarının mövcud olan və daim tamamlanan kataloqunun əvvəllər ona girişi olmayan sosial qruplara,

o cümlədən qadınlara yayılması), həm də spesifikləşdirici (xüsusi qrupların kollektiv hüquqlarına seçilib ayrılması, onların beynəlxalq hüquqda təqdimatı və onların insan hüquqları statusunun müəyyənləşdirilməsini ehtiva edir. Biz öz tədqiqatımızda, faktiki olaraq, məhz birinci təmayülü əsas kimi götürürük, yəni beynəlxalq qadın hüquqları institutunu ümumdünya insan hüquqları sisteminin inkişafı kontekstində, həmin sistemin mühüm tərkib hissəsi olaraq nəzərdən keçiririk.

Qadın hüquqlarının beynəlxalq müdafiəsi beynəlxalq hüququn institutu olub, həyatın bütün sahələrində qadınların hüquqlarının ümumi şəkildə hörmət, riayət, təmin və müdafiə edilməsi məqsədilə dövlətlərin əməkdaşlığını tənzimləyən müqavilə normalarının məcmusunu təmsil edir. Qadınların insan hüquqları sahəsində bir sıra beynəlxalq müqavilələrin qəbul edilməsinə baxmayaraq, bütün dünyada qadınlar yenə də müxtəlif növ ayrı-seçkiliyə məruz qalmaqdadırlar.

Vahid Ömərov,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə “İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması” istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb